

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΙ
ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ
ΝΕΩΝ**

2018 -2025

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

Προδρόμου 1 & Χείλωνος 17, 1448 Λευκωσία, Κύπρος

Τηλ. 22605300, Φαξ: 22605527

Ηλεκτρον. Διεύθυνση: ministryofhealth@moh.gov.cy, URL: <http://www.moh.gov.cy>

Τίτλος στα ελληνικά: Εθνική Στρατηγική για τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία των νέων

CYPRUS MINISTRY OF HEALTH

1, Prodromou street & 17 Chilonos Street, CY-1448 Nicosia, Cyprus

Tel. +35722605300, Fax. +35722605527

e-mail: ministryofhealth@moh.gov.cy, URL: <http://www.moh.gov.cy>

Title in English: National Strategy on Sexual and Reproductive Health of Youth

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ	4
ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΥΓΕΙΑΣ	6
ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
B. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	9
Γ. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	11
I. ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	11
II. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	11
III. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ / ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ / ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	14
IV. ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ – ΔΕΪΚΤΕΣ ΥΓΕΙΑΣ.....	20
Δ. ΟΡΑΜΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ, ΠΥΛΩΝΕΣ & ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	22
ΟΡΑΜΑ.....	22
ΑΠΟΣΤΟΛΗ.....	22
ΠΥΛΩΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ	22
ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΑΝΑ ΠΥΛΩΝΑ.....	22
ΣΤΟΧΟΙ	23
Ε. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ	25
I. ΓΟΝΕΪΚΗ ΥΓΕΙΑ.....	26
II. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ – ΥΠΟΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ – ΑΝΤΙΣΥΛΛΗΨΗ - ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΗ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ - ΑΜΒΛΩΣΗ	30
III. ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΩΣ ΜΕΤΑΔΙΔΟΜΕΝΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ (ΣΜΝ), HIV/AIDS, ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	34
IV. ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	38
V. ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΒΙΑΣ.....	40
ΣΤ. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	44
Ζ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	45
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I - ΟΡΙΣΜΟΙ	45
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II - ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ / ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	48
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ	63
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ.....	66
ΤΜΗΜΑ ΤΟΚΕΤΩΝ	66
ΜΑΙΕΥΤΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ (ΠΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΓΕΝΝΗΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ).....	67
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΈΓΚΥΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΕΣ ΓΟΝΕΙΣ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ	70

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

CyMSA - Κυπριακός Σύνδεσμος Φοιτητών Ιατρικής)

ECDC - European Centre for Disease Prevention and Control

HIV/AIDS - Human Immunodeficiency Virus/ Acquired Immunodeficiency Syndrome

IPPF - International Planned Parenthood Federation

ΑμεΑ – Ατόμων με Αναπηρία

ΔΟΟΠ - Διεθνής Ομοσπονδία Οικογενειακού Προγραμματισμού

ΕΕ - Ευρωπαϊκή Ένωση

ΙΥ&ΥΔΥ - Ιατρικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας

ΚΠΜΕΠ - Κέντρα Προστασίας Μητρότητας και Ευημερίας Παιδιού

ΚΣΟΠ - Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού

ΚΥΦΑ – Κέντρο Υποστήριξης Οροθετικών Ανθρώπων

ΜΚΟ - Μη Κυβερνητικός Οργανισμός

ΜΜΕ - Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

ΜΠΥ - Μονάδα Παρακολούθησης Υγείας

ΟΗΕ - Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΟΝΕΚ - Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου

ΠΑΣΥΚΑΦ - Παγκύπριος Σύνδεσμος Καρκινοπαθών και Φίλων

ΠΑΣΥΝΜ - Παγκύπριος Σύνδεσμος Νοσηλευτών και Μαιών

ΠΕΚ - Παιδιατρική Εταιρεία Κύπρου

ΠΙΣ - Παγκύπριος Ιατρικός Σύλλογος

ΠΟΥ- Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

ΠΣΔ - Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

ΣΑΥ - Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία

ΣΑΥΔ - Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία και Δικαιώματα

ΣΕΑΥΠ - Συντονιστική Επιτροπή Αγωγής Υγείας και Πολιτότητας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

ΣΕΠΚΒΟ - Συμβουλευτική Επιτροπή για τη Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια

ΣΜΝ - Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα

ΣΠΑΒΟ - Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια

ΥΕΠΚΑ - Υπουργείο Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

ΥΔΔΤ - Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως

ΥΠΕΣ - Υπουργείο Εσωτερικών

ΥΠΠ - Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

ΥΥ - Υπουργείο Υγείας

ΥΨΥ - Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας

ΦΥ - Φαρμακευτικές Υπηρεσίες

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

Η υγεία των παιδιών και των νέων αποτελούν σημαντική στρατηγική προτεραιότητα για το Υπουργείο Υγείας στο πλαίσιο της οποίας λήφθηκε απόφαση για ανάπτυξη της Στρατηγικής για τη Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία των νέων, 2018 -2025, κάτι που γίνεται πραγματικότητα για πρώτη φορά στην Κύπρο.

Όπως περιγράφεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), η σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το γενικότερο ανθρώπινο δικαίωμα στην υγεία, αλλά και το δικαίωμα στην επιλογή και την πρόσβαση σε υπηρεσίες ενημέρωσης, πρόληψης και φροντίδας υγείας. Το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τη Δημογραφία (UNFPA) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αναγνώρισαν τον Χάρτη της Διεθνούς Ομοσπονδίας Οικογενειακού Προγραμματισμού (IPPF) για τα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα το 1995, τα οποία είτε στηρίζονται σε διεθνή σώματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είτε συνεπάγονται αυτών.

Βάσει των κατευθυντήριων οδηγιών Ευρωπαϊκών και Διεθνών Οργανισμών, η Στρατηγική του Υπουργείου Υγείας για τη Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία των νέων εστιάζεται στις αναγκαίες πολιτικές, δράσεις και προγράμματα που μπορούν να προσφέρουν τη δυνατότητα ώστε η χώρα μας να ανταποκριθεί θετικά στις σχετικές υποχρεώσεις της προς τους νέους.

Παγκοσμίως υπάρχει συναίνεση και ομοφωνία ότι η σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία δεν μπορεί να επιτευχθεί και να διατηρηθεί παρά μόνο μέσω καθοριστικών παραγόντων επιρροής σε πολλαπλά επίπεδα, που περιλαμβάνουν θέσπιση νόμων και πολιτικών, υπεράσπιση και συνηγορία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανάπτυξη και βελτίωση στα συστήματα εκπαίδευσης, υγείας και οικονομίας, κοινωνικοπολιτιστικές αξίες και πρακτικές. Ο τομέας της Δημόσιας Υγείας κατέχει εξέχουσα θέση και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εκτίμηση, παροχή συμβουλευτικής και φροντίδας της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας των νέων, κάτι που το Υπουργείο Υγείας επιδιώκει να επιτύχει μέσω της Στρατηγικής, για όλους τους νέους που διαμένουν στη χώρα μας.

Μέσα από τους πέντε πυλώνες της Στρατηγικής όπως διαμορφώθηκαν στη βάση των συζητήσεων που έγιναν κατά τη διάρκεια διαβούλευσης του Υπουργείου Υγείας με τον ΠΟΥ, τους εμπλεκόμενους / ενδιαφερόμενους κρατικούς και άλλους φορείς στην Κύπρο και αφουγκραζόμενοι τις ανάγκες και τις θέσεις των ίδιων των νέων, καταγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση στην Κύπρο, εντοπίζονται προκλήσεις και περιγράφονται συνέργειες που απαιτούνται, ώστε συντονισμένα αφενός να ικανοποιηθούν κατά το δυνατό, οι ανάγκες όλων των νέων στον συγκεκριμένο τομέα, αφετέρου να αποφευχθούν τυχόν επικαλύψεις και κενά.

Η εφαρμογή της Στρατηγικής προβλέπεται να είναι μια δυναμική διαδικασία που στοχεύει στην ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση πολιτικών και δράσεων που αφορούν τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία των νέων. Το Υπουργείο Υγείας και γενικότερα η Πολιτεία θα στηρίξει σταθερά και έμπρακτα όλα τα στάδια της διαδικασίας αυτής.

*Κωνσταντίνος Ιωάννου
Υπουργός Υγείας*

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία είναι κρίσιμης σημασίας για όλες τις ηλικίες και ειδικά για τους νέους. Η Στρατηγική για τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία (ΣΑΥ) των νέων δημιουργήθηκε στη βάση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) «Υγεία 2020»¹ και των αρχών που περιγράφονται στο Σχέδιο Δράσης του ΠΟΥ, για τη Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία².

Στο περιεχόμενο της Στρατηγικής:

- τίθενται οι κατευθυντήριες γραμμές για όλους τους εμπλεκόμενους/ ενδιαφερόμενους φορείς, για τα θέματα αρμοδιότητάς τους·
- περιλαμβάνονται ειδικοί στόχοι και καθορισμένες δράσεις που πρέπει να προωθηθούν από τους εμπλεκόμενους·
- παρέχεται ένα ξεκάθαρο πλαίσιο δράσης για τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης μέσα από μεθόδους διατομεακής συνεργασίας για παροχή ολιστικής φροντίδας υγείας στους νέους με τη δική τους ενεργό συμμετοχή.

Η Στρατηγική για τη Σεξουαλική Και Αναπαραγωγική Υγεία των Νέων περιλαμβάνει τέσσερις βασικές ενότητες και διαρθρώνεται, ως ακολούθως:

Στην **Πρώτη Ενότητα**, περιγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση σε σχέση με τους πέντε τομείς σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας που καλύπτει η Στρατηγική, στη βάση των τεσσάρων αξόνων της.

Στη **Δεύτερη Ενότητα**, περιγράφονται το Όραμα, οι Πυλώνες και Άξονες Δράσης της Στρατηγικής.

Στην **Τρίτη Ενότητα** γίνεται καταγραφή των στόχων και των προτεινόμενων ενεργειών υλοποίησης της Στρατηγικής.

Τέλος, στην **Τέταρτη ενότητα** περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο θα προωθηθεί η υλοποίηση της Στρατηγικής με τη δημιουργία Επιτροπής Παρακολούθησης Υλοποίησης αποτελούμενης από εκπροσώπους όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Η Στρατηγική στοχεύει στην ηλικιακή ομάδα των νέων από 15-29 ετών, οι οποίοι ανέρχονται σε 188.375 χιλιάδες άτομα και ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει το 22% του συνολικού πληθυσμού στην ελεγχόμενη από το Κράτος περιοχή της Κύπρου³.

Η Στρατηγική για τη Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία των Νέων θα καλύψει την περίοδο 2018 μέχρι 2025

¹ Health 2020: the European policy for health and well-being: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-policy/health-2020-the-european-policy-for-health-and-well-being>

² WHO (2016) Action Plan for Sexual and Reproductive Health, Towards achieving the 2030 Agenda for Sustainable Development in Europe – leaving no one behind

³ Στατιστική Υπηρεσία (2015) Δημογραφική Έκθεση 2015

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), η σεξουαλική υγεία είναι θεμελιώδης για τη σωματική και συναισθηματική υγεία και ευεξία των ατόμων, των ζευγαριών και των οικογενειών, καθώς και για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των κοινοτήτων και των χωρών⁴. Περαιτέρω, ο ΠΟΥ σημειώνει ότι, η ικανότητα όλων των ανθρώπων να επιτύχουν σεξουαλική υγεία και ευημερία εξαρτάται από τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση σε:

1. ολοκληρωμένες και ποιοτικές πληροφορίες σχετικά με το φύλο, την ταυτότητα φύλου, τη σεξουαλικότητα και τον σεξουαλικό προσανατολισμό·
2. γνώση σχετικά με τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν και την ευαισθησία τους στις δυσμενείς συνέπειές της·
3. σεξουαλική δραστηριότητα·
4. σε φροντίδα σεξουαλικής υγείας·
5. ένα περιβάλλον που επιβεβαιώνει και προάγει τη σεξουαλική υγεία και επιτρέπει την προσωπική έκφραση της σεξουαλικότητας με ασφάλεια.

Ευρέως φάσματος ανησυχίες σχετικά με τη σεξουαλική υγεία περιλαμβάνουν τη σεξουαλική ταυτότητα και την ταυτότητα φύλου, τις σχέσεις και την ευχαρίστηση. Περιλαμβάνουν επίσης αρνητικές συνέπειες ή συνθήκες όπως:

1. λοίμωξη με τον ιό ανθρώπινης ανοσοανεπάρκειας (HIV), σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και άλλες ασθένειες του αναπαραγωγικού συστήματος και οι δυσμενείς επιπτώσεις τους (όπως ο καρκίνος και η στειρότητα)
2. ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες και αμβλώσεις
3. σεξουαλική δυσλειτουργία
4. σεξουαλική βία και
5. επιβλαβείς πρακτικές όπως ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων

Ο τομέας της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας των νέων και των σχετικών δικαιωμάτων τους έχει εντοπιστεί από τους ίδιους τους νέους στην Κύπρο⁵ ότι αποτελεί ένα από τους σημαντικούς τομείς υγείας και ευημερίας τους που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης.

Το Υπουργείο Υγείας ανταποκρινόμενο στην ανάγκη που εντοπίζεται αλλά και στις σχετικές συστάσεις του ΠΟΥ, προώθησε την ανάπτυξη Εθνικής Στρατηγικής στην οποία δίνεται έμφαση στην προαγωγή και προστασία της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και των σχετικών δικαιωμάτων των νέων (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι) που διαμένουν στην Κύπρο. Η ανάπτυξη Εθνικής Στρατηγικής για τη ΣΑΥ των Νέων στην Κύπρο, αποτελεί μέρος του Στρατηγικού Σχεδιασμού του ΥΥ για τα έτη 2016-2018⁶ και απορρέει από την ανάγκη για βέλτιστη ανάπτυξη της διαθεσιμότητας, της πρόσβασης, της αποδοχής και της προσαρμογής των υπηρεσιών υγείας στις ανάγκες των νέων.

⁴ ΠΟΥ (2006) Developing sexual health programmes. A framework for action http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70501/1/WHO_RHR_HRP_10.22_eng.pdf

⁵ Εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία, 2007 - 2022, ONEK. http://onek.org.cy/wp-content/uploads/ONEK_brochure.pdf

⁶ Υπουργείο Υγείας: Στρατηγικό Σχέδιο 2016 -2018, <http://saieek.com/files/2016.pdf>

B. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η Στρατηγική, ετοιμάστηκε με τη συνδρομή στελεχών από διάφορα εμπλεκόμενα Υπουργεία και άλλους φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, Μη Κυβερνητικών Οργανισμών (ΜΚΟ) και εκπροσώπων των ίδιων των νέων οι οποίοι συμμετείχαν σε διήμερο Εργαστήριο του Υπουργείου Υγείας, το οποίο διοργανώθηκε στις 13-14 Ιουνίου 2017, στη Λευκωσία σε συνεργασία και με τη συμμετοχή εκπροσώπου του ΠΟΥ-Περιφέρεια Ευρώπης.

Η διαβούλευση με τους διάφορους εμπλεκόμενους/ενδιαφερόμενους (Υπουργεία/ Υπηρεσίες/ ΜΚΟ/ Εκπροσώπους νέων) συνεχίστηκε και μέχρι και την ολοκλήρωση της Στρατηγικής.

Η Στρατηγική για τη ΣΑΥ των νέων, έχει τη δυναμική των τροποποιήσεων και βελτιώσεων, της κριτικής της κοινωνίας και των ίδιων των νέων, ως προς την υλοποίηση και την αποδοχή των στόχων και των δράσεων που προτείνονται.

Όλα τα μέτρα και δράσεις που θα αναλαμβάνει ο κάθε φορέας, θα λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες όλων των ομάδων του πληθυσμού και θα δίνεται έμφαση στη μη-διάκριση βάσει αναπηρίας, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας του φύλου, γλωσσικού, πολιτιστικού, μεταναστευτικού και οικονομικού υπόβαθρου.

Με την ύπαρξη της Στρατηγικής των νέων μπορούν πλέον να οργανώνονται και να υλοποιούνται συντονισμένες ενέργειες σε εθνικό επίπεδο για τα θέματα ΣΑΥ στην Κύπρο. Με τους πόρους που έχουν στη διάθεσή τους οι εμπλεκόμενοι φορείς θα έχουν τη δυνατότητα να πετύχουν περισσότερα αποφεύγοντας επικαλύψεις αλλά και κενά. Ταυτόχρονα, η Στρατηγική για τη ΣΑΥ των νέων διασφαλίζει την εμπλοκή και τη συμμετοχή των ίδιων των νέων σε ένα τόσο σημαντικό θέμα που τους αφορά άμεσα, πράγμα που αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμά τους και διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη δική τους ανάπτυξη και ευημερία.

Η Στρατηγική για τη ΣΑΥ των νέων καλύπτει πέντε (5) Πυλώνες/ Τομείς, ως εξής:

1. Γονεϊκή Υγεία
2. Οικογενειακός Προγραμματισμός – Υπογονιμότητα – Αντισύλληψη – Ανεπιθύμητη Εγκυμοσύνη – Αμβλώσεις
3. Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα (ΣΜΝ) – HIV/AIDS – Λοιμώξεις του Αναπαραγωγικού Συστήματος
4. Πρόληψη Καρκίνου του Αναπαραγωγικού Συστήματος
5. Πρόληψη και Διαχείριση Περιπτώσεων Σεξουαλικής Βίας

Η ανάπτυξη κάθε Πυλώνα/ Τομέα γίνεται μέσα από τους εξής τέσσερις (4) άξονες:

1. Νομοθεσίες – Πολιτικές
2. Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες Υπηρεσίες
3. Ενημέρωση, Διαπαιδαγώγηση και Εκπαίδευση
4. Επιτήρηση – Δείκτες Υγείας και Έρευνα

Η Στρατηγική για τη Σεξουαλική Και Αναπαραγωγική Υγεία των Νέων διαρθρώνεται ως ακολούθως:

Στην **Εισαγωγή και την Επιτελική Περίληψη**, γίνεται αναλυτική παρουσίαση του πλαισίου και της διαδικασίας κατάρτισης της Στρατηγικής.

Στην **Πρώτη Ενότητα**, παρουσιάζεται η υφιστάμενη κατάσταση σε σχέση με τους πέντε τομείς ΣΑΥ που καλύπτει η Στρατηγική, στη βάση των τεσσάρων αξόνων.

Στη **Δεύτερη Ενότητα**, καταγράφονται το Όραμα, οι Πυλώνες και Άξονες Δράσης της Στρατηγικής.

Στην **Τρίτη Ενότητα** γίνεται καταγραφή των στόχων και των προτεινόμενων ενεργειών υλοποίησης της Στρατηγικής.

Τέλος, στην **Τέταρτη ενότητα** γίνεται περιγραφή του τρόπου προώθησης της υλοποίησης της Στρατηγικής με τη σύσταση Επιτροπής Παρακολούθησης Υλοποίησης αποτελούμενης από εκπροσώπους όλων των εμπλεκόμενων/ ενδιαφερόμενων φορέων συμπεριλαμβανομένων των ίδιων των νέων.

Όσον αφορά τη διάσταση της αναπηρίας καλύπτεται σύμφωνα με το άρθρο 4 του κυρωτικού της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία Νόμου (Ν.8(III) του 2011)⁷ και το πρόσφατο ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (2017)⁸ με την οποία καλούνται οι κυβερνήσεις όπως γνωρίσουν τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και τα δικαιώματα όλων των ατόμων με αναπηρίες (ΑμεΑ) και να προωθήσουν άμεσα τα αναγκαία νομοθετικά μέτρα προστασίας τους.

⁷ Ο περί της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και περί Συναφών Θεμάτων (Κυρωτικός) Νόμος του 2011, Ν. 8(III)/2011, www.mlsi.gov.cy

⁸ Implementation of the Convention on the Rights of Persons with disabilities and the Optional Protocol thereto: situation of women and girls with disabilities (21 November 2017)

Γ. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στόχος του κεφαλαίου είναι η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης καταγράφοντας τι εντοπίζεται από το σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων αλλά και τους ίδιους τους νέους, για κάθε πυλώνα/ τομέα στο πλαίσιο των τεσσάρων αξόνων δράσης δηλαδή: (α) νομοθεσίες/ κανονισμοί/ πολιτικές (β) υπηρεσίες υγείας και άλλες υπηρεσίες (γ) ενημέρωση/ διαπαιδαγώγηση/ εκπαίδευση και (δ) επιτήρηση / δείκτες υγείας.

I. Νομοθεσίες/ Κανονισμοί/ Πολιτικές

Δεν υπάρχει συγκεκριμένη νομοθεσία ή πολιτική που να αφορά αποκλειστικά τη ΣΑΥ των νέων, εντούτοις εντοπίζεται πληθώρα νομοθεσιών/ κανονισμών/πολιτικών που αφορούν τους πέντε πυλώνες της Στρατηγικής και παρουσιάζονται σε Πίνακα, στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II.

II. Υπηρεσίες Υγείας και άλλες Υπηρεσίες

Η ισότιμη πρόσβαση σε αποδεκτές, προσβάσιμες και ποιοτικές υπηρεσίες ΣΑΥ αποτελούν σύμφωνα με τον ΠΟΥ⁹, απαραίτητα στοιχεία των φιλικών προς τους νέους υπηρεσιών υγείας, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών προγεννητικής περίθαλψης και υγειονομικής περίθαλψης όλων των ανθρώπων που κυοφορούν, του εθελοντικού οικογενειακού προγραμματισμού, της πρόσβασης στην αντισύλληψη και στην ασφαλή άμβλωση.

Στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III, έχουν συγκεντρωθεί και καταγράφονται οι παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας και άλλες υπηρεσίες που έχουν εντοπιστεί τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα σχετικά με τη ΣΑΥ των νέων.

Στον δημόσιο τομέα, παρατηρούνται μεγάλες λίστες αναμονής οι οποίες πιθανόν να εμποδίζουν την πρόσβαση των ωφελομένων σε εξειδικευμένες υπηρεσίες μέσα στα πλαίσια του δέοντος χρόνου όταν προκύπτουν προβλήματα. Επίσης, σε σχέση με τις υπηρεσίες υγείας, ο κυβερνητικός τομέας δεν διαθέτει οργανωμένο σύστημα προληπτικών /συμβουλευτικών υπηρεσιών φιλικών προς τους νέους για τη ΣΑΥ και τα σχετικά δικαιώματα ενώ εντοπίζεται ταυτόχρονα αριθμός προβλημάτων, όπως :

- Δεν υπάρχουν στοιχεία ενός ενιαίου κώδικα πρακτικής που να διασφαλίζεται η φιλικότητα προς τους νέους στις δημόσιες και ιδιωτικές κλινικές.
- Η πρόσβαση σε υπηρεσίες ΣΑΥ αποτελεί πρόκληση για τους νέους αφού τις πλείστες φορές παρέχονται στα κεντρικά κρατικά νοσηλευτήρια και μόνο στις πόλεις όχι σε αγροτικές περιοχές.
- Οι νέοι μέχρι 18 ετών δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ΣΑΥ χωρίς τη γονική συναίνεση.

⁹ http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44240/1/9789241598859_eng.pdf

- Εντοπίζεται απουσία συντονισμού μεταξύ των Υπουργείων/κρατικών υπηρεσιών ή έλλειψη διαδικασιών/ διατμηματικών διαδικασιών σε ότι αφορά θέματα ΣΑΥ όπως είναι η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη στην εφηβεία.
- Δεν υπάρχουν δομές που να χειρίζονται την πρόληψη κατά των διακρίσεων σε υπηρεσίες ΣΑΥ.

Όσον αφορά σε υπηρεσίες για **αντισύλληψη στην Κύπρο**, εντοπίζονται τα ακόλουθα:

- Οι διαθέσιμες μέθοδοι αντισύλληψης περιορίζονται στο ανδρικό προφυλακτικό, το αντισυλληπτικό χάπι, το ενδομήτριο σπείραμα (σπιράλ) και τη στείρωση. Υπάρχει μόνο μία διαθέσιμη επιλογή επείγουσας αντισύλληψης και αυτή μόνο στον ιδιωτικό τομέα.
- Ο δημόσιος τομέας δεν προσφέρει υπηρεσίες οικογενειακού προγραμματισμού και οι μέθοδοι αντισύλληψης δεν είναι διαθέσιμες στα κρατικά νοσηλευτήρια.
- Οι έφηβοι δεν έχουν πρόσβαση σε φαρμακευτική αντισύλληψη και ιατρικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες ΣΑΥ χωρίς τη συγκατάθεση των γονέων τους και η μόνη αντισύλληψη στην οποία έχουν πρόσβαση οι νέοι ηλικίας 15 – 18 χωρίς τη συναίνεση των γονιών, είναι το προφυλακτικό που είναι διαθέσιμο στα περίπτερα και στα φαρμακεία.

Η υπογονιμότητα αποτελεί σημαντικό πρόβλημα στη σύγχρονη κοινωνία και απασχολεί πολλά ζευγάρια και όσον αφορά στον κρατικό τομέα: (α) πραγματοποιούνται όλες οι απαραίτητες εξετάσεις για τη διερεύνηση και ανίχνευση των αιτών της γυναικείας υπογονιμότητας, (β) εφαρμόζεται πρόγραμμα του Υπουργείου Υγείας για την επιχορήγηση των υπογόνιμων ζευγαριών, (γ) δεν υφίστανται τμήματα υποβοηθούμενης αναπαραγωγής με γνώση και εφαρμογή παγκοσμίως αποδεκτών ιατρικών πρωτοκόλλων.

Σχετικά με τις **αμβλώσεις** η κατάσταση παρουσιάζεται ως εξής:

- Η Βουλή των Αντιπροσώπων με τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα(30/03/2018), αποποιονικοποίησε τις εκτρώσεις μέχρι την 12η εβδομάδα της κύησης και μέχρι την 19η εβδομάδα σε περιπτώσεις βιασμού της εγκύου.
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες (pre and post abortion counselling) για γυναίκες οι οποίες πρόκειται να ή έχουν προβεί σε άμβλωση, απουσιάζουν πλήρως. Το επόμενο διάστημα αναμένεται ότι θα κατατεθεί ενώπιον της ολομέλειας ολοκληρωμένη Πρόταση, που θα καλύπτει και άλλες παραμέτρους, όπως η υποχρεωτική συμβουλευτική πριν την διακοπή της κύησης, καθώς και ενημέρωση για θέματα προφύλαξης και σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Στη βάση της πρόσφατης τροποποίησης του ποινικού κώδικα αποποιονικοποιήθηκαν οι εκτρώσεις μέχρι την 12η εβδομάδα της κύησης και μέχρι την 19η εβδομάδα σε περιπτώσεις βιασμού της εγκύου.

Υπηρεσίες για τα **Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα (ΣΜΝ)**, παρέχονται τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό Τομέα και αφορούν την πρόληψη, την εξέταση και τη θεραπεία των ΣΜΝ και των λοιμώξεων του αναπαραγωγικού συστήματος και στις οποίες

συμμετέχουν ιατροί από διάφορες ειδικότητες. Παρόλα ταύτα δεν υπάρχει ολιστική και διεπαγγελματική προσέγγιση και η προσβασιμότητα στους νέους/νέες είναι δύσκολη.

Η πολιτική για τα ΣΜΝ καθορίζεται από το Υπουργείο Υγείας με βάση τις συστάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Ελέγχου Ασθενειών (ECDC). Αρμόδιο τμήμα του Υπουργείου Υγείας για το συντονισμό και τον έλεγχο των ΣΜΝ, είναι οι Ιατρικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας μέσω της Μονάδας Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Ελέγχου Λοιμωδών Νοσημάτων, η οποία από το 2003 που θεσμοθετήθηκε και έχει αναπτύξει δίκτυο επιτήρησης, σε συνεργασία με άλλους λειτουργούς υγείας σε όλη την Κύπρο.

Η πρόληψη του καρκίνου του αναπαραγωγικού συστήματος, στοχεύει στην έγκαιρη και πρώιμη ανίχνευση της νόσου και οι παρεμβάσεις επιτελούνται με τα προγράμματα προσυμπτωματικού ελέγχου με τη μέθοδο της διαλογής (screening). Η πρόληψη διακρίνεται σε (α) πρωτογενή πρόληψη και περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που απαιτούνται ώστε να αποφευχθεί η εμφάνιση της πάθησης, παρέχοντας κυρίως εκπαίδευση και πληροφόρηση, (β) δευτερογενή πρόληψη και αποτελείται από το σύνολο των μέτρων για την επίτευξη μιας όσο το δυνατό πιο έγκαιρης διάγνωσης της νόσου, και (γ) τριτογενή πρόληψη για μείωση των επιπλοκών και της σοβαρότητας των συνεπειών της πάθησης. Υπηρεσίες υγείας σχετικά με την πρόληψη **καρκίνου του αναπαραγωγικού συστήματος**, παρέχονται από φορείς τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα και από μη κυβερνητικούς φορείς που ενεργοποιούνται έντονα στον τομέα της πρόληψης, της παροχής φροντίδας και αποκατάστασης των ασθενών.

Το Υπουργείο Υγείας μέσω ποικίλων δράσεων οργανώνει δράσεις, ημερίδες και διαλέξεις προς το κοινό για τους παράγοντες κινδύνου, την πρόληψη καπνίσματος, τη διακοπή καπνίσματος και την κατάχρηση ουσιών και αλκοόλ.

Παρέχει επίσης δωρεάν πρόγραμμα διακοπής καπνίσματος το οποίο περιλαμβάνει ομαδικές ή ατομικές συναντήσεις και φαρμακευτικά βοηθήματα όπου χρειάζεται. Μέσω του τηλεφωνικού αριθμού 1431 μπορεί να προγραμματιστεί συνάντηση στην οποία δίνονται δωρεάν πληροφορίες για το πρόγραμμα.

Στον τομέα της πρόληψης και διαχείρισης **περιπτώσεων σεξουαλικής βίας** παρέχονται υπηρεσίες που αφορούν κυρίως τον χειρισμό των περιπτώσεων μέσα από μια διατμηματική προσέγγιση η οποία περιλαμβάνει πολυθεματικές ομάδες, παρακολούθηση του προβλήματος, ενημέρωση του κοινού και των επαγγελματιών υγείας. Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ), αναγνωρίζοντας τον καίριο ρόλο των εκπαιδευτικών στην καταπολέμηση και πρόληψη του φαινομένου της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών και επιδιώκοντας την περαιτέρω ενίσχυσή τους στην προσπάθεια για εφαρμογή της Νομοθεσίας και στην προστασία των παιδιών, προχώρησε στην έκδοση Εγχειριδίου Εκπαιδευτικού για Αναγνώριση και Διαχείριση Περιστατικών Σεξουαλικής Κακοποίησης Παιδιών. Μέσα από την έκδοση επιδιώκει να ενισχύσει περαιτέρω τους/τις εκπαιδευτικούς για το θέμα και να προσφέρει εκείνα τα εργαλεία που θα τους δώσουν τη δυνατότητα, ώστε να αντιλαμβάνονται και να διαχειρίζονται με τον ενδεδειγμένο τρόπο περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών¹⁰.

¹⁰ Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού για Αναγνώριση και Διαχείριση Περιστατικών Σεξουαλικής Κακοποίησης Παιδιών (Δεκέμβριος 2017), <http://enimerosi.moec.gov.cy/archeia/1/ypp6828a>

III. Ενημέρωση / Διαπαιδαγώγηση / Εκπαίδευση

Παρόλο που στην Κύπρο δεν υπάρχει εθνική νομοθεσία που να ρυθμίζει σαφώς την παροχή Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης, εντούτοις, η υποχρέωση αυτή απορρέει από άλλες συναφείς νομοθεσίες ή διεθνείς υποχρεώσεις της Δημοκρατίας. Πιο συγκεκριμένα, στον Νόμο του 2014 «Ο Περί της Πρόληψης και Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014» (91(I)/2014) ορίζεται σαφώς η υποχρέωση του ΥΠΠ για ενημέρωση όλων των παιδιών, τόσο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για τους κινδύνους της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης καθώς και τους τρόπους που μπορούν να προστατευθούν, μέσω της διαπαιδαγώγησης για τη σεξουαλικότητα η οποία να ανταποκρίνεται στην ηλικία και στο επίπεδο ανάπτυξης τους (άρθρο 55).

Επίσης, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού την οποία, η Δημοκρατία έχει κυρώσει καθιστώντας την έτσι μέρος του εσωτερικού δικαίου με αυξημένη ισχύ (δυνάμει του Άρθρου 169 του Συντάγματος) υποχρεώνει το Κράτος όπως διασφαλίσει τα δικαιώματα του παιδιού, όπως το δικαίωμα για ενημέρωση, ιδίως σ'αυτήν που αποσκοπεί στην προαγωγή της κοινωνικής, πνευματικής υγείας του (Άρθρο 17), το δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας και την υποχρέωση του κράτους να αναπτύξει την προληπτική ιατρική φροντίδα, την καθοδήγηση των νέων και την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες οικογενειακού προγραμματισμού (Άρθρο 24), το δικαίωμα σε εκπαίδευση, η οποία, μεταξύ άλλων, να αποσκοπεί στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών του ικανοτήτων (Άρθρα 28 και 29).

Η υποχρέωση του Κράτους μέσω του αρμόδιου Υπουργείου να διασφαλίζει την παροχή περιεκτικής σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης σε όλα τα παιδιά, τεκμηριώνεται στη θέση της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού αναφορικά με το Δικαίωμα των παιδιών σε Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση (Ιούλιος 2017)¹¹. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο Γενικό Σχόλιο 15 αναφορικά με το Δικαίωμα του Παιδιού στην Υγεία¹², αναφέρει ότι το δικαίωμα του παιδιού στην υγεία περιλαμβάνει τη δυνατότητα για πρόσβαση σε αγωγή υγείας σχετικά με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική του υγεία.

Περαιτέρω, η Κύπρος, για αποτελεσματικότερη εφαρμογή της Σύμβασης Λανζαρότε, θέσπισε τον περί της Πρόληψης και Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και Παιδικής Πορνογραφίας Νόμο του 2014 [N.91(I)/2014]. Ο εν λόγω Νόμος, μεταξύ άλλων διατάξεων που αφορούν την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση, με το Άρθρο 55 επιβάλλει ρητά την υποχρέωση στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού να διασφαλίζει ότι τα παιδιά, κατά την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενημερώνονται για τους κινδύνους της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης. Σχετική είναι η «Θέση της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Λήδας Κουρσουμπά αναφορικά με το δικαίωμα των παιδιών σε Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση – Ιούλιος 2017».

¹¹ Θέση της Επιτρόπου, αναφορικά με το Δικαίωμα των Παιδιών σε Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση, Ιούλιος 2017

<http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/AD6611ACA517A1D4C22581600033C972?OpenDocument>

¹² General comment No.15 (2013) on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (art.24)

Όσο αφορά τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα σχολεία η βιβλιογραφία αναφέρει ότι:

- Παρόλο που η Σεξουαλική Αγωγή Υγείας έχει περιεκτικό χαρακτήρα (The Federal Centre for Health Education BZgA, WHO Collaborating Centre for Sexual and Reproductive Health since 2003), εντούτοις δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί επαρκώς, με όλες τις πτυχές της αναπαραγωγικής και σεξουαλικής υγείας (IPPF) ^{13 14}.
- Δεν υπάρχουν συνεχείς και αποτελεσματικοί τρόποι παρακολούθησης και αξιολόγησης ολόκληρου του προγράμματος ΣΑΥ ^{11 12}.
- Η ειδική εκπαίδευση των δασκάλων/καθηγητών δεν είναι υποχρεωτική, με αποτέλεσμα πολλοί να μην έχουν τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες ^{11 12 15}.
- Υπάρχει εμπλοκή των ΜΚΟ με διαλέξεις/εργαστήρια που είναι περιορισμένη.

Επίσης, στη βιβλιογραφία εντοπίζεται ότι όσον αφορά τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση γενικότερα:

- Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση με προβολή μέσω ΜΜΕ, διαδικτύου ή μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβαίνει σπάνια.
- Παρά την πρόοδο των τελευταίων χρόνων, η ευρύτερη κοινωνία παραμένει απρόθυμη στην αποδοχή σύγχρονων αντιλήψεων για το περιεχόμενο της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των νέων¹⁶. Υπάρχει απροθυμία από γονείς, δασκάλους/καθηγητές, συντηρητικές και θρησκευτικές ομάδες.

Στόχος είναι οι νέες γενιές να μπορούν να παίρνουν υπεύθυνες αποφάσεις, να συνάπτουν υγιείς σχέσεις, να φροντίζουν και να γνωρίζουν το σώμα τους. Έρευνες έδειξαν πως με σωστή παροχή CSE στα σχολεία αυξάνεται ο μέσος όρος πρώτης σεξουαλικής επαφής, μειώνονται τα ΣΜΝ, μειώνονται το στίγμα έναντι των ατόμων ΛΟΑΤ+ και μειώνονται οι εφηβικές εγκυμοσύνες¹⁷.

Στον τομέα της ενημέρωσης/ εκπαίδευσης, εντοπίζεται ποικιλία προγραμμάτων να εφαρμόζονται από εμπλεκόμενους φορείς τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα και των ΜΚΟ.

¹³ Ketting E, Ivanova O. Sexuality Education in the Who European Region(Cyprus) [Internet]. Ippfen.org. 2018 [cited 27 May 2018]. Available from: https://www.ippfen.org/sites/ippfen/files/2018-05/Factsheet%20Cyprus_0.pdf

¹⁴ Bélogrey N, Brockschmidt L, Erkens C, Hessling A. Sexuality Education in Europe and Central Asia. State of the Art and Recent Developments [Internet]. Ippfen.org. 2018 [cited 27 May 2018]. Available from: https://www.ippfen.org/sites/ippfen/files/2018-05/Comprehensive%20Country%20Report%20on%20CSE%20in%20Europe%20and%20Central%20Asia_0.pdf

¹⁵ Beaumont K, Maguire M. Policies for Sexuality Education in the European Union [Internet]. Europarl.europa.eu. 2013 [cited 27 May 2018]. Available from: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/462515/IPOL-FEMM_NT\(2013\)462515_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/462515/IPOL-FEMM_NT(2013)462515_EN.pdf)

¹⁶ Knerr W. SEXUALITY EDUCATION IN EUROPE-A REFERENCE GUIDE TO POLICIES AND PRACTICES [Internet]. Hivhealthclearinghouse.unesco.org. 2006 [cited 27 May 2018]. Available from: [https://hivhealthclearinghouse.unesco.org/sites/default/files/resources/sexuality_education_europe_r eference-guide_policies_practices.pdf](https://hivhealthclearinghouse.unesco.org/sites/default/files/resources/sexuality_education_europe_reference-guide_policies_practices.pdf)

¹⁷ COMPREHENSIVE SEXUALITY EDUCATION (CSE) [Internet]. Ifmsa.org. 2018 [cited 27 May 2018]. Available from: http://ifmsa.org/wpcontent/uploads/2016/02/IFMSA_Program_ComprehensiveSexualityEducation.pdf

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού εφαρμόζει Αναλυτικό Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας το οποίο περιλαμβάνει και τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Το μάθημα είναι υποχρεωτικό στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο και επιλεγόμενο στο Λύκειο. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας περιλαμβάνει μια θεματική ενότητα για τον Οικογενειακό Προγραμματισμό και τη Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία παρέχοντας καθοδήγηση στους εκπαιδευτικούς και σχεδιάστηκε σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΠΟΥ. Οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν επίσης σε ειδικά σεμινάρια κατάρτισης για το αναλυτικό πρόγραμμα της Αγωγής Υγείας.

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα (ΑΠ) της Αγωγής Υγείας περιλαμβάνει στο περιεχόμενό του την ενότητα 3.1 Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία, στις τάξεις Β΄, Γ΄ και ΣΤ΄. Στη Β΄ τάξη διδάσκεται η έννοια της οικογένειας και οι μορφές της, τα αναπαραγωγικά και ιδιωτικά μέρη και η φροντίδα και υγιεινή του σώματος. Στη Γ΄ τάξη διδάσκονται οι παράγοντες που επιδρούν στην εδραίωση υγιούς οικογενειακού κλίματος, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών μιας οικογένειας, η αποδόμηση στερεοτυπικών ρόλων των φύλων και η προστασία από τις διάφορες μορφές κακοποίησης. Στη ΣΤ΄ τάξη περιλαμβάνονται θέματα τα οποία αφορούν, την προστασία από τις διάφορες μορφές βίας, τους τρόπους έκφρασης της σεξουαλικής ωρίμανσης, την έμμηνο ρύση, την έννοια του φύλου (βιολογικό και κοινωνικό φύλο) και τους παράγοντες που επηρεάζουν την οικογενειακή ζωή. Σημειώνεται ότι η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, σύμφωνα με τον ορισμό της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας, περιλαμβάνεται και σε άλλες θεματικές του ΑΠ της Αγωγής Υγείας, οι οποίες αφορούν στη διδασκαλία δεξιοτήτων επικοινωνίας, ενσυναίσθησης, έκφρασης και αναγνώρισης συναισθημάτων, διαχείρισης δύσκολων συναισθημάτων, τεχνικών επίλυσης συγκρούσεων, αξιών υπευθυνότητας, αγάπης, φιλίας (π.χ. όρια φιλίας), σεβασμού, ασφάλειας (π.χ. ασφαλής χρήση διαδικτύου), διδασκαλίας Δικαιωμάτων του Παιδιού κ.ά.

Στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση, τη Σεξουαλική Κακοποίηση και την Παιδική Πορνογραφία 2015-2019, έχει εκπονηθεί τριετές Σχέδιο Δράσης, το οποίο αποτελεί ολοκληρωμένη πρόταση και συνιστά τη συμβολή του ΥΠΠ στη διαμόρφωση της Εθνικής Πολιτικής. Επισημαίνεται ότι, στο Σχέδιο Δράσης, το θέμα της πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης των παιδιών τίθεται στο επίκεντρο της διαδικασίας, μέσα από την προώθηση της Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης στα σχολεία. Το Υπουργείο Παιδείας έχει αναρτήσει στην ιστοσελίδα του μαθήματος της Αγωγής Υγείας τον Οδηγό «Ταξίδι Ζωής», ο οποίος περιλαμβάνει δραστηριότητες και εισηγήσεις για τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση στο δημοτικό σχολείο, τις οποίες μπορούν να εφαρμόσουν οι εκπαιδευτικοί στις διάφορες τάξεις. Επιπλέον, έχει αποστείλει σε όλες τις σχολικές μονάδες τον Οδηγό Διαχείρισης Περιστατικών Σεξουαλικής Κακοποίησης.

Τα τελευταία δύο χρόνια το ΥΠΠ προχώρησε σε επιμόρφωση των εκπαιδευτικών μέσα από ποικίλες δράσεις όπως Εγκυκλίους ενημέρωσης στα σχολεία (Εγκύκλιος ενημέρωσης για την Πολιτική σε σχέση με τη διαχείριση αναφοράς περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα σχολεία (<http://enimerosi.moec.gov.cy/archeia/1/ypp3736a>), οργάνωση συνεδρίων σε όλες τις πόλεις με θέμα «Αναγνώριση και Διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών» και «Σεξουαλική Κακοποίηση παιδιών προσχολικής ηλικίας: Αναγνώριση, Διαχείριση, Πρόληψη – Ο ρόλος του Νηπιαγωγείου», έκδοση ενημερωτικών εντύπων (Ενημερωτικό Τρίπτυχο για την Πολιτική του Υπουργείου

Παιδείας και Πολιτισμού σε σχέση με τη διαχείριση αναφοράς περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών), ποστολή του Εγχειριδίου Εκπαιδευτικού για Αναγνώριση και Διαχείριση Περιστατικών Σεξουαλικής Κακοποίησης, Ανάρτηση Οδηγού «Ταξίδι Ζωής», ο οποίος περιλαμβάνει δραστηριότητες και εισηγήσεις για τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση στο δημοτικό σχολείο, τις οποίες μπορούν να εφαρμόσουν οι εκπαιδευτικοί στις διάφορες τάξεις.

Επίσης, στο πλαίσιο της εκπαίδευσης του προσωπικού οργανώνονται δειγματικές διδασκαλίες μαθημάτων (42 διδασκαλίες μαθημάτων) σε όλες τις επαρχίες, σε μαθητές/τριες δημοτικού, σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, τα οποία περιλαμβάνονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Αγωγής Υγείας (π.χ. αναπαραγωγικά και ιδιωτικά μέρη στη Β΄ τάξη, αποδόμηση στερεοτυπικών ρόλων των φύλων στη Γ΄ τάξη, εφηβεία στην Ε΄ τάξη, τρόποι σεξουαλικής ωρίμανσης στη ΣΤ΄ τάξη κ.ά.). Τα μαθήματα σχεδιάστηκαν και δομήθηκαν, σύμφωνα με τις αρχές μιας ποιοτικής και προσανατολισμένης διδασκαλίας και σύμφωνα με τη μεθοδολογία και τις τεχνικές προσέγγισης του γνωστικού αντικείμενου της Αγωγής Υγείας. Τα βιωματικά εργαστήρια παρακολούθησαν εκπαιδευτικοί, διευθυντές/ντριες αλλά και κάποιοι/ες επιθεωρητές/τριες.

Παράλληλα με τα πιο πάνω, στις συνεδρίες προσωπικού σε εκπαιδευτικούς και διευθυντές/ντριες, παρουσιάζονται και αναλύονται η έννοια της Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης, των σταδίων της σεξουαλικότητας του παιδιού μέχρι 12 ετών, του περιεχομένου του Αναλυτικού Προγράμματος σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, ανά ηλικία, και του τρόπου προσέγγισης τέτοιων θεμάτων σε παιδιά.

Περαιτέρω, εφαρμόστηκε κατόπιν αιτήματος από τα σχολεία, πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, με σκοπό την αποδόμηση στάσεων και αντιλήψεων στα θέματα αυτά.

Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση παρέχεται επίσης από το **Υπουργείο Υγείας** μέσω της Σχολιατρικής Υπηρεσίας τόσο στη Δημοτική όσο και στη Μέση Εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, υλοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα και διαφωτιστικές διαλέξεις στην Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη Δημοτικού, στην Α΄ και Γ΄ Γυμνασίου και στην Α΄ και Γ΄ Λυκείου όλων των δημόσιων σχολείων σχετικά με τη ΣΑΥ, συνολικής διάρκειας 12 εκπαιδευτικών περιόδων στις οποίες διατίθεται και έντυπο διαφωτιστικό υλικό. Στα σχολεία του ιδιωτικού τομέα, η αγωγή υγείας παρέχεται από το εκπαιδευτικό προσωπικό ή επισκέπτες ομιλητές.

Το Υπουργείο Υγείας μέσω του Προγράμματος για το HIV/AIDS, διοργανώνει και διενεργεί σε περιστασιακή βάση εκστρατείες ενημέρωσης του γενικού πληθυσμού για την HIV λοίμωξη και διανέμει έντυπο ενημερωτικό υλικό και προφυλακτικά. Επίσης, σε ευκαιριακή βάση σε συνεργασία με ΜΚΟ διοργανώνονται ενημερωτικές εκστρατείες σε Πανεπιστήμια, οι οποίες αφορούν κυρίως την HIV λοίμωξη.

Η **Γυναικολογική Εταιρεία Κύπρου**, έχει αναπτύξει ενημερωτικές διαλέξεις σε πιλοτική βάση για τα σχολεία οι οποίες προσφέρονται περιστασιακά όπου ζητηθεί, σε σχολεία, οργανωμένους γονείς, κοκ.

Οι **ΜΚΟ** που δραστηριοποιούνται στον χώρο (Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού, Κίνηση Συμπαράστασης για το AIDS, ΚΥΦΑ, ACCEPT-ΛΟΑΤΙ, MIGS κ.ά.) σε συνεργασία με το ΥΥ μέσα στα πλαίσια της δράσης της Εθνικής Επιτροπής για το AIDS, διοργανώνουν και διενεργούν Εκστρατείες ενημέρωσης του γενικού πληθυσμού για

την HIV λοίμωξη και τα άλλα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα ενώ συγχρόνως χρησιμοποιούν έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό και οργανώνονται δράσεις ανώνυμης εξέτασης.

Η Κύπρος διαθέτει αρκετές τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας οι οποίες λειτουργούν κάτω από την ευθύνη του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου (ΟΝΕΚ), μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) ή θεσμών και οι οποίες παρέχουν στήριξη και πληροφόρηση σε θέματα που ενδιαφέρουν τους έφηβους και τους νέους.

Για την πρόληψη του **καρκίνου του αναπαραγωγικού συστήματος**, το **Υπουργείο Υγείας**, μέσω των επισκεπτών/ επισκεπτριών υγείας σχεδιάζουν και εφαρμόζουν προγράμματα Αγωγής Υγείας στο σχολείο ή στην κοινότητα σε άτομα και ομάδες.

Επίσης, με την υποστήριξη της Εθνικής Επιτροπής Μητρικού Θηλασμού το Υπουργείο Υγείας σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες υγείας όπως Μαίες, Παιδίατροι, Γυναικολόγοι, Επισκέπτες/τριες Υγείας, προωθεί στα Μαιευτήρια του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, την εφαρμογή των Δέκα Βημάτων για Επιτυχή Μητρικό Θηλασμό, του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και της UNICEF. Παρέχουν παράλληλα συμβουλευτική και στήριξη για μητρικό θηλασμό τόσο κατά τη παραμονή όσο και μετά την έξοδο μητέρας και βρέφους από το νοσοκομείο. Επίσης, οργανώνονται διαλέξεις προς μελλοντικούς γονείς και εγκύους και οι οποίες περιλαμβάνουν θέματα για την προώθηση του φυσικού τοκετού και του μητρικού θηλασμού, την αντισύλληψη και την πρόληψη του καρκίνου του αναπαραγωγικού συστήματος, με ειδική αναφορά στη σημασία του Τεστ Παπανικολάου.

Όσον αφορά στους επαγγελματίες υγείας εντοπίζεται η οργάνωση ποικίλων προγραμμάτων, σεμιναρίων και ημερίδων στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης νοσηλευτικής εκπαίδευσης αλλά όχι σε συστηματική βάση.

Ο **ΠΑΣΥΚΑΦ** επενδύει ανελλιπώς σε προγράμματα διαφώτισης για πρόληψη, έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση του καρκίνου, τα οποία περιλαμβάνουν και στοχευμένα προγράμματα και δράσεις για τους νέους όπως:

- Πρόληψη καρκίνου των όρχεων - προωθεί οργανωμένα προγράμματα διαφώτισης για τους νέους άνδρες και έφηβους σε στρατόπεδα, οργανωμένα σύνολα και λύκεια για τον καρκίνο των όρχεων. Παράλληλα διανέμεται ενημερωτικό υλικό και η προσωπική κάρτα αυτοεξέτασης για μηνιαία υπενθύμιση της διαδικασίας αυτοεξέτασης.
- Καρκίνος του Τραχήλου της Μήτρας – Πέους – Πρωκτού –διεξάγει εκστρατείες διαφώτισης για τη σημασία του εμβολιασμού ως μέτρο προστασίας από τον ιο των ανθρωπίνων θηλωμάτων, για νέους και νέες και τον συστηματικό έλεγχο με Τεστ Παπανικολάου για δευτερογενή πρόληψη και έγκαιρη διάγνωση του καρκίνου αυτού.

Ο **Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΚΣΟΠ)**, παρέχει υπηρεσίες και υλοποιεί προγράμματα ΣΑΥΔ στους νέους όπως:

- Τη λειτουργία τηλεφωνικής γραμμής 1455 η οποία εστιάζεται σε πληροφόρηση και στήριξη σε θέματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και δικαιωμάτων. Στη γραμμή κανείς μπορεί να συζητήσει ή να διερευνήσει τις επιλογές του για θέματα που αφορούν τις σχέσεις, το σεξ, την εγκυμοσύνη ή αντισύλληψη, τις ΣΜΛ, τη βία, και άλλα. Όταν υπάρχει ανάγκη, γίνονται παραπομπές σε υπηρεσίες, οργανισμούς ή προγράμματα. Οι υπηρεσίες της γραμμής είναι δωρεάν και απευθύνεται σε όλα τα άτομα που την χρειάζονται. Στελεχώνεται από λειτουργούς ή εκπαιδευμένους

εθελοντές και οι υπηρεσίες προσφέρονται ανώνυμα, με εχεμύθεια και εμπιστευτικότητα, από τις 9:00 μέχρι τις 22:00.

- Διοργανώνει εκπαιδευτικά εργαστήρια, βιωματικά και μη, διαλέξεις και σεμινάρια, σε σχολεία Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης, οργανισμούς, κέντρα νέων, νοσοκομεία, ιδιωτικές και δημόσιες εταιρείες, σε μέλη γυναικείων οργανώσεων και σε άλλα οργανωμένα σύνολα και μη όπως είναι οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί. Στόχος των εκπαιδευτικών του Συνδέσμου είναι η ενημέρωση και εκπαίδευση γύρω από τα θέματα ΣΑΥ και των δικαιωμάτων των νέων. Καλύπτονται θέματα σχέσεων, επικοινωνίας, ενδυνάμωσης, θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, σεξουαλικότητας, σεξουαλικού προσανατολισμού, καθώς και θέματα ασφαλέστερου σεξ, προφύλαξης από σεξουαλικά μεταδιδόμενες λοιμώξεις και πρόληψη ανεπιθύμητων εγκυμοσύνων, την εμπορία προσώπων και άλλα.
- Ανάπτυξη ενημερωτικού υλικού για θέματα ΣΑΥ και Δικαιωμάτων.

Η Κίνηση Συμπαράστασης για το AIDS, παρέχει υπηρεσίες και υλοποιεί προγράμματα ΣΑΥΔ όπως:

- Τη διανομή περίπου 10,000 προφυλακτικών και λιπαντικών ανά έτος.
- Την προώθηση της τακτικής εξέτασης ταχείας διάγνωσης για τον HIV, με δράσεις εκτός δομής σε ολόκληρη την Κύπρο, μέσα από το “Cy Checkpoint”, που αποτελεί το Κέντρο Πρόληψης, Ενημέρωσης και Εξέτασης για τον HIV και άλλα Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα. Οι δράσεις επικεντρώνονται σε ομάδες πληθυσμού που υιοθετούν σεξουαλικές ή άλλες πρακτικές υψηλότερου κινδύνου, σε νέους και νέες (Πανεπιστήμια και Νυχτερινά Κέντρα Διασκέδασης), αλλά και στο ευρύ κοινό.
- Την ενημέρωση γύρω από την πρόληψη, την ευαισθητοποίηση και το ασφαλέστερο σεξ μέσα από έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό, αλλά και χρήση εφαρμογών έξυπνου τηλεφώνου (mobile apps) που απευθύνονται ειδικά στην ΛΟΑΤΙΚ+ κοινότητα και σε εργαζόμενους στο σεξ.

Το Κέντρο Υποστήριξης Οροθετικών Ανθρώπων (ΚΥΦΑ) παρέχει τις εξής υπηρεσίες

- Το ΚΥΦΑ λειτουργεί εδώ και ένα χρόνο μόνιμο CHECKPOINT από καταρτισμένο προσωπικό, με δράσεις επίσης εξέτασης και σε άλλες πόλεις...Στο κέντρο γίνονται επίσης και άλλες εξετάσεις όπως σύφιλης Ηπατίτιδας Β,Γ
- Μέσα στις δράσεις πρόληψης το ΚΥΦΑ διανέμει πέραν των 15,000 προφυλακτικών τον χρόνο σε διάφορες εκδηλώσεις στο ευρύ κοινωνικό σύνολο αλλά και σε διάφορα φεστιβάλ όπου παρευρίσκονται νεολαία.
- Επίσης λειτουργεί 24ωρη τηλεφωνική γραμμή για πληροφορίες, επίσης στο κέντρο παρέχονται δωρεάν συμβουλές για πρόληψη, αλλά και δωρεάν νομικές συμβουλές.

ΜΚΟ (ΚΣΟΠ, ACCEPT ΛΟΑΤ, MIGS, ΣΠΑΒΟ, HOPE FOR CHILDREN, Κίνηση Συμπαράστασης για το AIDS, ΚΥΦΑ) - Παρέχεται εκπαίδευση σε επαγγελματίες σχετικά με την πρόληψη και διαχείριση περιστατικών, στήριξη, ενημέρωση, έρευνα και προβολή καλών πρακτικών, υλοποίηση Ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών & Εφήβων (ΥΨΥΠΕ) - Εκπαίδευση ψυχιάτρων και ψυχολόγων των Υ.Ψ.Υ για τη διαχείριση των παιδιών θυμάτων σεξουαλικής βίας.

IV. Επιτήρηση – Δείκτες Υγείας

Η ποιότητα των υπηρεσιών υγείας που σχετίζονται με την ποιότητα της περιγεννητικής φροντίδας, αξιολογείται με τους διάφορους δείκτες, που αφορούν την υγεία και τη θνητότητα τόσο της μητέρας όσο και του παιδιού, αλλά και με άλλους ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες, που αφορούν στην εκτίμηση διάφορων καταστάσεων και καταγράφονται από τη Μονάδα Παρακολούθησης Υγείας (ΜΠΥ) του **Υπουργείου Υγείας**.

Τέτοιοι δείκτες είναι: πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας (πρώτη επίσκεψη), ετήσιο ποσοστό γεννήσεων, είδος τοκετού, πολύδυμες κυήσεις, υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, apgar score, ποσοστό προωρότητας, ψυχοπροφύλαξη, δημογραφικά στοιχεία μητέρας (μορφωτικό επίπεδο, ηλικία, τόκος), προωρότητα, εμβολιασμοί παιδιών, μητρικός θηλασμός)

Για τα θέματα γονεϊκής υγείας, εντοπίζεται σημαντική έλλειψη ερευνητικών δεδομένων. Δεν διατηρείται ένα επίσημο κοινό αρχείο από δημόσια νοσηλευτήρια και ιδιωτικές κλινικές στο οποίο να γίνεται καταγραφή των περιστατικών τερματισμού της εγκυμοσύνης ενήλικων και ανήλικων ατόμων. Δεν υπάρχουν στατιστικά δεδομένα που να αφορούν την έκτρωση/ ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες/ χρήση μεθόδων αντισύλληψης σε οποιαδήποτε ηλικιακή ομάδα παρόλο ότι η συχνότητα των περιστατικών τερματισμού της κύησης είναι σημαντικός δείκτης δημόσιας υγείας.

Όσον αφορά τα ΣΜΝ, HIV/AIDS και τις λοιμώξεις του αναπαραγωγικού συστήματος, η επιτήρηση λοιμώξεων γίνεται από τη Μονάδα Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Ελέγχου Λοιμωδών Νοσημάτων, των **Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας** η οποία συγκεντρώνει και διατηρεί σχετικά επιδημιολογικά δεδομένα. Τα δεδομένα συγκεντρώνονται μέσα από τη λειτουργία δύο δικτύων δήλωσης ΣΜΝ. Το ένα δίκτυο αφορά τη δήλωση των υποχρεωτικά δηλούμενων ΣΜΝ (Σύφιλη, Γονόρροια, Συγγενής Σύφιλη, HIV/AIDS, Ηπατίτιδα) στη βάση του Περί Λοιμοκαθάρσεως Νόμου¹⁸. Στο δεύτερο δίκτυο συμμετέχουν εθελοντικά γυναικολόγοι και δερματολόγοι για την επιτήρηση του αφροδίσιου λεμφοκοκκίωματος, της γονόρροιας, του βουβωνικού κοκκίωματος, του έρπη των γεννητικών οργάνων, του μαλακού έλκους, των οξυτενών κονδυλωμάτων, της HPV λοίμωξης, της τριχομονάδωσης, της σύφιλης και των χλαμυδίων. Η συμμετοχή των γιατρών του ιδιωτικού τομέα είναι εθελοντική ενώ για τα κρατικά νοσηλευτήρια είναι υποχρεωτική.

Στον τομέα της έρευνας, η **Σχολιατρική Υπηρεσία** διά μέσω του ερωτηματολογίου που δίδεται στην αρχή και στο τέλος του Εκπαιδευτικού Προγράμματος της Α Λυκείου, διαθέτει εργαλείο μέτρησης των γνώσεων, στάσεων και αντιλήψεων των μαθητών αναφορικά με το HIV/AIDS. Διερευνά τις γνώσεις, στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών αναφορικά με το HIV/AIDS (γνώσεις για τους τρόπους μετάδοσης και μη μετάδοσης και τρόπων προφύλαξης, αντιλήψεις που αφορούν τα οροθετικά άτομα, τη χρήση αντισύλληψης κ.α).

Το 2015 έγινε έρευνα με δείγμα 490 ερωτηματολογίων που αφορούσε το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας για το HIV/AIDS και τα ευρήματα παρουσιάστηκαν σε Ημερίδα Σχολιατρικής Υπηρεσίας.

Το **Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής** σε συνεργασία με το Νοσοκομείο Αρχ. Μακάριος ΙΙΙ συγκεντρώνει στοιχεία που αφορούν την επίπτωση της HPV λοίμωξης στο γενικό πληθυσμό.

Ένα από τα σημαντικότερα αρχεία που τηρούνται στη Μονάδα Παρακολούθησης Υγείας (ΜΠΥ) είναι το Αρχείο Καρκίνου, το οποίο ξεκίνησε την καταγραφή των περιστατικών

¹⁸ [Ο περί Λοιμοκαθάρσεως \(Τροποποιητικός\) Νόμος του 2003 \(Ν. 32\(Ι\)/2003\)](#)

καρκίνου το 1998, όταν η Κύπρος έγινε μέλος της Κοινοπραξίας για τον Καρκίνο στη Μέση Ανατολή (Middle East Cancer Consortium, MECC). Το Αρχείο Καρκίνου Κύπρου είναι το μόνο πληθυσμιακό αρχείο που λειτουργεί στην Κύπρο και αποτελεί την κυριότερη πηγή πληροφοριών για τον υπολογισμό της επίπτωσης. Συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς και αποστέλλει στοιχεία για τον καρκίνο σε διεθνείς βάσεις δεδομένων.

Η πληρότητα κάλυψης των περιστατικών, έχει υπολογιστεί το 1999 γύρω στο 86%, το 2009 γύρω στο 92% και το 2015 στο 95%. Οι πληροφορίες αντλούνται από διάφορες πηγές τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα και συγκεκριμένα τις ιστοπαθολογικές, κυτταρολογικές και αιματολογικές εκθέσεις, τους φακέλους ασθενών και τα πιστοποιητικά θανάτου (από το 2004 και μετά, περιλαμβάνει και Κύπριους υπηκόους που πέθαναν στο εξωτερικό). Σήμερα, το Αρχείο Καρκίνου Κύπρου περιλαμβάνει τα περιστατικά που διαγνώστηκαν κατά την περίοδο 1998-2014.

Επίσης, στο πλαίσιο λειτουργίας της ΜΠΥ γίνεται και η ανάλυση των δεδομένων που απορρέουν από τα προγράμματα πληθυσμιακού μαστογραφικού ελέγχου.

Δ. ΟΡΑΜΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ, ΠΥΛΩΝΕΣ & ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

ΟΡΑΜΑ

Όλοι οι νέοι και νέες ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, θρησκείας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, κοινωνικού και μορφωτικού επιπέδου, αναπηρίας, κατάστασης υγείας ή άλλου χαρακτηριστικού, απολαμβάνουν στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο τη σεξουαλική και αναπαραγωγική τους υγεία.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Να προωθηθεί συλλογικά, με την εμπλοκή όλων των αρμοδίων φορέων, το δικαίωμα στη βέλτιστη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία όλων των νέων μέσα από την υιοθέτηση και εφαρμογή νομοθεσιών, πολιτικών και πρακτικών, τη διενέργεια ερευνών, την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών υγείας και άλλων, την εφαρμογή δράσεων και προγραμμάτων που αφορούν την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση τόσο των νέων αλλά και των επαγγελματιών υγείας και της ευρύτερης κοινωνίας.

ΠΥΛΩΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Γονεϊκή Υγεία
2. Οικογενειακός Προγραμματισμός – Υπογονιμότητα - Αντισύλληψη, Ανεπιθύμητη Εγκυμοσύνη - Άμβλωση
3. Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα (ΣΜΝ) - HIV/AIDS - Λοιμώξεις του Αναπαραγωγικού Συστήματος
4. Πρόληψη Καρκίνου του Αναπαραγωγικού Συστήματος
5. Πρόληψη και Διαχείριση Περιπτώσεων Σεξουαλικής Βίας

ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΑΝΑ ΠΥΛΩΝΑ

1. Νομοθεσίες – Πολιτικές
2. Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες Υπηρεσίες
3. Ενημέρωση, Διαπαιδαγώγηση και Εκπαίδευση
4. Επιτήρηση – Δείκτες Υγείας και Έρευνα

ΣΤΟΧΟΙ

1. Ανάπτυξη, εναρμόνιση, υιοθέτηση και τροποποίηση νομοθεσιών, πολιτικών και πρακτικών.
2. Έρευνα και τεκμηρίωση.
3. Παροχή και βελτίωση υπηρεσιών σεξουαλικής αναπαραγωγικής υγείας.
4. Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των νέων που θα αρχίζει από την προσχολική ηλικία.
5. Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση επαγγελματιών υγείας, παιδείας, γονέων και της ευρύτερης κοινωνίας.

Ε. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ

I. ΓΟΝΕΪΚΗ ΥΓΕΙΑ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
A. ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ		
Ανάπτυξη Εθνικής Στρατηγικής για την προώθηση του φυσιολογικού τοκετού στην Κύπρο	ΥΥ	
Μελέτη του ενδεχόμενου επέκτασης του ορίου άδειας μητρότητας	ΥΕΠΚΑ	
Ανάπτυξη Πρωτοκόλλου συνεργασίας με υπηρεσίες του ΥΠΠ που παρέχουν συμβουλευτική και στήριξη (π.χ. Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής, Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας)	ΥΥ ΥΠΠ	
Νομοθέτηση για υποχρεωτική εφαρμογή του καθολικού προγεννητικού ελέγχου για έλεγχο μεσογειακής αναιμίας ώστε να αφορά όχι μόνο τα ζευγάρια που τελούν γάμο στην ορθόδοξη εκκλησία	ΥΥ	
Ενίσχυση δράσεων για εφαρμογή της Εθνικής Πολιτικής ΜΘ τόσο στον δημόσιο όσο και στον Ιδιωτικό τομέα	ΥΥ (Εθνική Επιτροπή Μητρικού Θηλασμού)	
Στο πλαίσιο προστασίας της εγκύου, αυτή να μην υποχρεούται σε νυχτερινή εργασία	ΥΕΠΚΑ ΥΥ	

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
Β. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ		
Διευκόλυνση προσβασιμότητας στις υπηρεσίες γονεϊκής υγείας σε νέους με ηλικίες μικρότερες των 18 ετών.	ΥΥ	ΚΣΟΠ
Συνέχιση και ενίσχυση του θεσμού της Προίκας του μωρού – Σχέδιο Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για παροχή αγαθών απαραίτητων για τη φροντίδα ενός νεογέννητου βρέφους σε δικαιούχους Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) που απέκτησαν νεογέννητο παιδί μετά την 1η Ιανουαρίου 2017. Επιπλέον, στο Σχέδιο μπορούν να ενταχθούν μητέρες που δεν είναι λήπτριες του ΕΕΕ, αλλά αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, τα οποία θα κληθεί να πιστοποιήσει με σχετική.	ΥΕΠΚΑ	
Ενίσχυση των Προγραμμάτων ενημέρωσης /ετοιμασίας εγκύων και μελλόντων γονέων	ΥΥ (ΙΥ&ΥΔΥ, Νοσηλευτικές Υπηρεσίες)	
Ενημέρωση των ζευγαριών για την πιθανότητα γενετικών παθήσεων σε περιπτώσεις γάμου μεταξύ συγγενικών ατόμων.	ΥΥ	
Γ. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
Ενημέρωση/ διαπαιδαγώγηση και εκπαίδευση του πληθυσμού με έμφαση στις ευάλωτες ομάδες για τα δικαιώματα τους αναφορικά με τη γονεϊκή υγεία (μετανάστες) π.χ ενημερωτικά έντυπα σε διάφορες γλώσσες, ανάπτυξη ηλεκτρονικής πληροφόρησης.	ΥΥ (ΙΥ&ΥΔΥ, Νοσηλευτικές Υπηρεσίες)	ΟΝΕΚ Πανεπιστημιακές Σχολές ΜΚΟ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
Ενεργοποίηση του θεσμού του κοινωνικού λειτουργού στους δρόμους.	ΥΕΠΚΑ (Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας)	
Στοχευμένη εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων επαγγελματιών με οργάνωση διεπαγγελματικών /διεπιστημονικών προγραμμάτων σχετικά με τη γονεϊκή υγεία	Όλοι οι Εμπλεκόμενοι αναλόγως αρμοδιότητας	
Ενίσχυση της γνώσης των νέων γυναικών ή/και νέων γονέων ειδικότερα για τους κινδύνους του αλκοόλ κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης, του θηλασμού και τη βρεφική ηλικία μέσω (α) προώθησης εκστρατειών ενημέρωσης και εκπαιδεύσεων, (β) παροχής σύντομων παρεμβάσεων και (γ) ανάπτυξης και διάχυσης Οδηγού σχετικά με την κατανάλωση αλκοόλ για γυναίκες σε γόνιμη ηλικία και έγκυες γυναίκες	Αρχή Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου (Δράσεις 1 + 2, του Στόχου 1, Προτεραιότητας 2 Σχεδίου Δράσης για Αντιμετώπιση της Εξάρτησης από Παράνομες Ουσίες και την Επιβλαβή Χρήση του Αλκοόλ 2017-2020 (διαθέσιμο στο: http://www.naac.org.cy/uploads/enimerotika-entypa/94904cfdce.pdf)	ΥΥ(ΙΥ&ΥΔΥ, Νοσηλευτικές Υπηρεσίες) ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (Γυναικολογική/ Μαιευτική Εταιρία & Παιδιατρική Εταιρία) Οργανωμένα Σύνολα Νεολαίας Πανεπιστημιακά Ιδρύματα
Ανάρτηση σε εμφανή σημεία στα σχολεία και σε δημόσιους χώρου, έντυπου για τη λειτουργία της τηλεφωνικής γραμμής 1455 η οποία προσφέρει στήριξη σε θέματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και δικαιωμάτων		
Ενημέρωση ευάλωτων ομάδων πληθυσμού για τα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά τους δικαιώματα (π.χ. άτομα με αναπηρίες, μετανάστες, κα)	ΥΥ	Επαγγελματικοί ΣύλλογοιΜΚΟ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
Δ. ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ - ΔΕΙΚΤΕΣ ΥΓΕΙΑΣ – ΕΡΕΥΝΑ		
Υποχρεωτική συλλογή δεδομένων από τη ΜΠΥ προγεννητικών στοιχείων από το δημόσιο και από τον ιδιωτικό τομέα.	ΥΥ(Μονάδα Παρακολούθησης Υγείας)	
Πρώθηση της ηλεκτρονικής παροχής δεδομένων στη ΜΠΥ του ΥΥ	ΥΥ	ΜΠΥ
Εξασφάλιση πόρων για έρευνα στον τομέα προαγωγής της γονεϊκής υγείας	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ Όλοι οι Εμπλεκόμενοι αναλόγως αρμοδιότητας	
Αναπτυξη περισσότερων ερευνητικών εργαλείων για τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία στη βάση εναρμονισμένων δεικτών αναπαραγωγικής υγείας	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ Όλοι οι Εμπλεκόμενοι αναλόγως αρμοδιότητας	
Μελέτη της ανάγκης για βελτίωση της διαδικασίας εξασφάλισης των απαιτούμενων στοιχείων για διευκόλυνση της έγκρισης για διεξαγωγή έρευνας στα νοσοκομεία	ΥΥ (Επιτροπή Ερευνών)	
Συλλογή των απόψεων των παιδιών για την ποιότητα και την προσβασιμότητα των υπηρεσιών καθώς και των εισηγήσεών τους για βελτίωση του συστήματος.	ΥΥ ΥΠΠ	

II. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ – ΥΠΟΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ – ΑΝΤΙΣΥΛΛΗΨΗ - ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΗ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ - ΑΜΒΛΩΣΗ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
A. ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ		
Δημιουργία νομικού πλαισίου που να διασφαλίζει την πρόσβαση των παιδιών σε κάποιες υπηρεσίες υγείας π.χ. υπηρεσίες ΣΑΥ, υπηρεσίες ψυχικής υγείας χωρίς τη συναίνεση των γονιών/κηδεμόνων τους	ΥΥ ΥΠΠ	Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού ΚΣΟΠ Εμπλεκόμενοι Φορείς
Δημιουργία και υιοθέτηση ενός Ενιαίου Κώδικα Πρακτικής καθώς και Κατευθυντήριων Γραμμών ώστε να διασφαλίζεται η παροχή υπηρεσιών φιλικών προς τους νέους στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα	ΥΥ	ΥΕΠΚΑ ΥΠΠ ΜΚΟ - ΚΣΟΠ ΟΝΕΚ
Δημιουργία και διάχυση κατευθυντήριων οδηγιών στη βάση του εγχειριδίου του ΠΟΥ - Family Planning – A Global Handbook for Providers published by World Health Organization (WHO 2018)	ΥΥ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ (ΠΙΣ, ΠΑΣΥΝΜ) ΚΣΟΠ
Δημιουργία, υιοθέτηση και εφαρμογή πρωτοκόλλων από το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα για: <ul style="list-style-type: none"> - Την παροχή υπηρεσιών οικογενειακού προγραμματισμού. - Την παροχή συμβουλευτικής μεθόδων αντισύλληψης. - Την παροχή συμβουλευτικής για διακοπή εγκυμοσύνης (πριν και μετά). - Την παροχή συμβουλευτικής για υποβοηθούμενη αναπαραγωγή 	ΥΥ	κή Εταιρεία Κύπρου ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ
Δημιουργία και εφαρμογή διατμηματικών διαδικασιών μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών/ φορέων για την ολιστική διαχείριση περιστατικών ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης σε ανήλικα άτομα	ΥΥ	ΥΠΠ ΥΕΠΚΑ ΜΚΟ/ ΟΝΕΚ

Β. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ άλλες		
Ανάπτυξη Ιατρείου Οικογενειακού Προγραμματισμού στα κρατικά νοσηλευτήρια για στοχευμένη ενημέρωση των νέων σχετικά με τις μεθόδους αντισύλληψης και σεξουαλικής υγείας	ΥΥ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ
Ανάπτυξη δομών εφαρμογής μεθόδων υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.	ΥΥ	
Ανάπτυξη Υπηρεσιών Συμβουλευτικής στα υπογόνιμα ζευγάρια σχετικά με τις επιλογές τους με συμμετοχή Ψυχολόγων, Κοινωνικών Λειτουργών, Μαιών, κά.	ΥΥ	
Δημιουργία Εθνικού Κέντρου Αναφοράς – για τον καθορισμό των προτύπων ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Εφαρμογή πρωτοκόλλων.	ΥΥ	
Διάθεση του ενδομήτριου σπειράματος στα Δημόσια Νοσοκομεία στο πλαίσιο καταπολέμησης των ανεπιθύμητων κυήσεων	ΥΥ	
Γ. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
Συστηματική Εκπαίδευση Επαγγελματιών Υγείας σε θέματα ΣΑΥ των νέων και λαμβάνοντας υπόψιν τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες κάθε ομάδας	ΥΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΜΚΟ
Ανάπτυξη και εφαρμογή εργαλείων και προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης σε θέματα ΣΑΥΔ για φοιτητές/φοιτήτριες επιστημών υγείας και κοινωνικών επιστημών.	ΥΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	ΜΚΟ ΟΝΕΚ
Δημιουργία ομάδας κατάλληλα καταρτισμένων ατόμων που θα συγκροτηθεί, θα εκπαιδευτεί και θα οργανωθεί με στόχο την ενημέρωση του γενικότερου πληθυσμού για τα θέματα σεξουαλικής υγείας και οικογενειακού προγραμματισμού με εμπλοκή οργανωμένων συνόλων (πολιτιστικών και τοπικών συνδέσμων, τοπικής αυτοδιοίκησης, κοινωφελών οργανισμών, κλπ)	ΥΥ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ – ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ

		ΜΚΟ - ΚΣΟΠ ΟΝΕΚ
Δημιουργία και εφαρμογή προγραμμάτων ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και εκπαίδευσης γονιών και του γενικότερου πληθυσμού	ΥΥ	ΥΠΠ ΚΣΟΠ Σύνδεσμοι Γονέων
Δημιουργία και εφαρμογή προγραμμάτων ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και εκπαίδευσης Νέων στα θέματα ΣΑΥ	ΥΥ	Όλοι οι εμπλεκόμενοι
Δημιουργία και εκτύπωση ενημερωτικών εντύπων στα ελληνικά, αγγλικά και σε άλλες γλώσσες που θα θεωρηθούν απαραίτητες λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του πληθυσμού και κατάλληλη προώθηση στους νέους. Προώθηση και διάχυση των εντύπων σε χώρους κατάλληλους που έχουν πρόσβαση νέοι/νέες στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.	ΥΥ	Όλοι οι εμπλεκόμενοι
Οργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Λυκείου και σε φοιτητές των Πανεπιστημίων.	ΥΥ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΜΚΟ
Οργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών για την ορθή εφαρμογή του νόμου σχετικά με τον τερματισμό ανεπιθύμητης κύησης	ΥΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΜΚΟ
Γ. ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ - ΔΕΙΚΤΕΣ ΥΓΕΙΑΣ – ΕΡΕΥΝΑ		
Δείκτες Υγείας		
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός επιθυμητών εγκυμοσυνών (ηλικίες 15 – 18 και 19 - 29) Αριθμός ανεπιθύμητων εγκυμοσυνών (ηλικίες 15 – 18 και 19 - 29) Αριθμός αμβλώσεων (ηλικίες 15 – 18 και 19 - 29) 	ΥΥ	ΜΠΥ

<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμός τοκετών κατά τη διάρκεια της εφηβείας • Μέση ηλικία έναρξης σεξουαλικών επαφών • Αριθμός χρηστών μεθόδων αντισύλληψης • Δείκτης γονιμότητας σχετικά με την υποβοηθούμενη αναπαραγωγή 		
<p>Έρευνα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη θεσμοθετημένης συνεργασίας μεταξύ ΥΥ και Πανεπιστημίων για τη διεκπεραίωση ερευνών. • Διεκπεραίωση ποιοτικών και ποσοτικών ερευνών που θα απευθύνεται σε νέους/νέες σε συστηματική βάση συγκεκριμένα στα ακόλουθα θέματα: <ul style="list-style-type: none"> - Γνώσεις, στάσεις και αντιλήψεις των νέων σε θέματα αντισύλληψης και διακοπής της εγκυμοσύνης - Διακοπή Εγκυμοσύνης - Παράγοντες ρίσκου που οδηγούν σε ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη - Χρήση μεθόδων αντισύλληψης - Επίπεδα υπογονιμότητας στην Κύπρο - Γνώσεις, στάσεις και αντιλήψεις των επαγγελματιών υγείας σε θέματα αντισύλληψης, ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης, διακοπής εγκυμοσύνης και υπογονιμότητας. - Διερεύνηση αναγκών των επαγγελματιών υγείας και των νέων σε ότι αφορά τα πιο πάνω θέματα. <p>Διερεύνηση διακρίσεων εις βάρος των νέων από τις υφιστάμενες προσφερόμενες υπηρεσίες ΣΑΥΔ</p>	<p>ΥΥ</p>	<p>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ</p>

III. ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΩΣ ΜΕΤΑΔΙΔΟΜΕΝΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ (ΣΜΝ), HIV/AIDS, ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
A. ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ		
Τροποποίηση της νομοθεσίας ώστε να επιτρέπεται ο έλεγχος όλων των ΣΜΝ στα άτομα κάτω των 18 ετών, χωρίς γονική συναίνεση	ΥΥ (ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ AIDS)	
Επικαιροποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης την HIV/AIDS λοίμωξη	ΥΥ (ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ AIDS)	
Εναρμόνιση της πρακτικής που ακολουθείται σε σχέση με τους οικονομικούς και άλλους μετανάστες που προέρχονται από τρίτες χώρες και τους άτυπους μετανάστες σε σχέση με τον HIV και άλλα ΣΜΝ.	ΥΥ	ΥΠΕΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΕΠΚΑ
Υιοθέτηση ή ανάπτυξη πολιτικής σχετικά με τους εργαζόμενους στη βιομηχανία του σεξ για σκοπούς συστηματικού ελέγχου και πρόληψης της μετάδοσης των ΣΜΝ.	ΥΥ(ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ AIDS)	ΥΠΕΣ ΥΔΔΤ
Υιοθέτηση ή ανάπτυξη πολιτικής σχετικά με τους φυλακισμένους για σκοπούς συστηματικού ελέγχου και πρόληψης της μετάδοσης των ΣΜΝ.	ΥΥ(ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ AIDS)	
Σύσταση και υιοθέτηση Κατευθυντήριων Οδηγιών για τον έλεγχο και τη θεραπεία των ΣΜΝ	ΥΥ	
Σύσταση Κατευθυντήριων Οδηγιών για την ενημέρωση των σεξουαλικών συντρόφων (partner notification)	ΥΥ	

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
Δημιουργία και εφαρμογή Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου για τα ΣΜΝ	ΥΥ	
Β. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ		
Αναβάθμιση των υφιστάμενων υπηρεσιών	ΥΥ (ΙΥ&ΥΔΥ ΝΥ)	ΜΚΟ
Εύκολη πρόσβαση των νέων 15-17ετών σε μεθόδους μη φαρμακευτικής πρόληψης εγκυμοσύνης και σεξουαλικώς μεταδιδόμενων νοσημάτων	ΥΥ	
Εύκολη πρόσβαση των νέων μεγαλύτερων των 17 ετών σε μεθόδους φαρμακευτικής πρόληψης εγκυμοσύνης και σεξουαλικώς μεταδιδόμενων νοσημάτων χωρίς τη γονική συναίνεση	ΥΥ	
Δημιουργία του θεσμού Κλινικών Παροχής Υπηρεσιών Σεξουαλικής Υγείας για εύκολα προσβάσιμες και φιλικές προς τους νέους υπηρεσίες με συμμετοχή του κρατικού και του ιδιωτικού τομέα αλλά και της κοινωνίας των πολιτών.	ΥΥ (ΙΥ&ΥΔΥ ΝΥ)	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΜΚΟ ΟΝΕΚ
Γ. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
Αξιολόγηση και αναβάθμιση όλων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που εφαρμόζονται στα σχολεία με εμπλοκή των ίδιων των παιδιών διασφαλίζοντας ότι θα ανταποκρίνονται στις πραγματικές τους ανάγκες και θα έχουν ουσιαστική και επαρκή εκπαίδευση που να μην περιορίζεται στο βιολογικό κομμάτι αλλά θα περιλαμβάνει και ψυχοκοινωνικές πλευρές, ταυτότητα φύλου, θέματα σχέσεων, βία, οριοθέτηση κλπ	ΥΠΠ	ΥΥ (Σχολιατρική Υπ.) ΜΚΟ
Οργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Λυκείου και σε φοιτητές του Πανεπιστημίου για τα ΣΜΝ	ΥΥ (ΙΥ&ΥΔΥ, ΚΛΙΝΙΚΗ ΝΑΜ ΙΙΙ) ΠΑΝΕΠ. ΚΥΠΡΟΥ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ	

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
Εισαγωγή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων πρόληψης ΣΜΝ και στα Ιδιωτικά σχολεία. Εμπλοκή παιδιών και συνεισφορά των γονέων στα προγράμματα.	ΥΥ (Σχολιατρική Υπ.) ΥΠΠ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΓΟΝΕΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
Εξειδίκευση και εκπαίδευση (η οποία να είναι συνεχής/τακτική) όλου του εμπλεκόμενου ανθρώπινου δυναμικού για τα ΣΜΝ.	ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ	
Διοργάνωση και υλοποίηση εκστρατειών ενημέρωσης με την ενεργό εμπλοκή των ΜΜΕ (προβολή ενημερωτικών σποτ, δημοσιοποίηση εκδηλώσεων) και προώθηση εφαρμογή π.χ. τηλεφώνου.	ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΜΟΙ	
Διοργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης του κοινού/ των γονέων που να περιλαμβάνουν καλές πρακτικές (good practices).	ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ	
Δ. ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ - ΔΕΙΚΤΕΣ ΥΓΕΙΑΣ – ΕΡΕΥΝΑ		
Βελτίωση των μηχανισμών επιτήρησης των δηλωτέων ΣΜΝ διαμέσου της εξεύρεσης κινήτρων / κυρώσεων, τη δημιουργία ηλεκτρονικού συστήματος δήλωσης κλπ.	ΥΥ (ΙΥ&ΥΔΥ ΜΟΝΑΔΑ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ & ΕΛΕΓΧΟΥ ΛΟΙΜΩΔΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ)	
Προώθηση της έρευνας για τις στάσεις και αντιλήψεις των νέων για τη σεξουαλική τους συμπεριφορά, με στόχο την ανάπτυξη στοχευμένων προγραμμάτων και υπηρεσιών.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ
Διενέργεια έρευνας για τις σεξουαλικές πρακτικές που περιλαμβάνουν τη χρήση συγκεκριμένων ψυχοδραστικών ουσιών (chemsex)	ΑΡΧΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	
Αυστηρή οριοθέτηση και συνεχής επιτήρηση των υπηρεσιών σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας	ΥΥ	

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
που θα θεσπιστούν και θα μπορούν να έχουν πρόσβαση οι νέοι ηλικίας 15-18 ετών χωρίς τη γονική συναίνεση, είτε δημόσιων είτε ιδιωτικών, ως προς τις υπηρεσίες που προσφέρουν, ποια άτομα και τις συνθήκες που θα τις προσφέρουν		ΜΚΟ
Διατήρηση ηλεκτρονικού φακέλου ασθενών για διευκόλυνση της έρευνας και την επιτήρηση των ΣΜΝ		

IV. ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
A. ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ		
<p>Πρωώθηση πολιτικής επέκτασης προγράμματος εμβολιασμού ώστε να συμπεριληφθούν και τα αγόρια στο πρόγραμμα εμβολιασμού για τον HPV και αν είναι δυνατόν να επεκταθεί η κάλυψη και σε μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς οδηγίες.</p>	ΥΥ	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΩΝ
B. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ		
<p>Κάλυψη 80% των παιδιών με το εμβόλιο HPV και στα δύο φύλα 12-13 ετών, μέχρι το 2025.</p>	ΥΥ	
<p>Αναβάθμιση του ρόλου της Σχολιατρικής Υπηρεσίας και κάλυψη σχολείων τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα.</p>	ΥΥ	
Γ. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
<p>Ενδυνάμωση προγραμμάτων αγωγής υγείας στους μαθητές με συμπερίληψη θεμάτων που αφορούν την πρόληψη καρκίνου του αναπαραγωγικού συστήματος (π.χ καρκίνος τράχηλου της μήτρας, πέους, στοματοφάρυγγα, καρκίνος των όρχεων, ενσωμάτωση ευρωπαϊκού κώδικα κατά του καρκίνου, αυτοεξέταση μαστού, όρχεων, διενέργεια προληπτικών ελέγχων, κοκ)</p> <ul style="list-style-type: none"> Ενδυνάμωση των προγραμμάτων ώστε να γίνουν όσο το δυνατό πιο βιωματικά, η προσέγγιση να είναι πολυδιάστατη (σωματική, γνωστική, κοινωνική, συναισθηματική) και διαθεματική 	ΥΠΠ ΥΥ/ Σχολιατρική	

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
<ul style="list-style-type: none"> Ενδυνάμωση της συνεργασίας Υπουργείου Υγείας και Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. 		
<p>Διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων σε Πανεπιστήμια της χώρας με σκοπό την ενημέρωση των νέων γυναικών για την πρόληψη του καρκίνου του μαστού και συμμετοχή σε αυτές ιατρών, μαιών και ψυχολόγων.</p>	<p>Ιατρικές Σχολές ΥΥ ΠΙΣ ΠΑΣΥΝΜ ΜΚΟ</p>	
<p>Διοργάνωση σεμιναρίων για τη διάδοση της τεχνικής της αυτοεξέτασης μαστού</p>	<p>Ιατρικές Σχολές ΥΥ ΠΙΣ, ΠΑΣΥΝΜ ΜΚΟ</p>	
<p>Εκπαίδευση όλων των επαγγελματιών υγείας για προσέγγιση των ατόμων, με διαφορετική κουλτούρα και πολιτισμικό υπόβαθρο που να έχει ως πυλώνα την πολιτισμική ευαισθησία και επάρκεια, τόσο σε πρωτοβάθμιο, δευτεροβάθμιο όσο και το τριτοβάθμιο επίπεδο φροντίδας υγείας.</p>	<p>ΌΛΟΙ ΟΙ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ</p>	
<p>Ενημερωτικές εκστρατείες για τη διενέργεια της εξέτασης Παπανικολάου</p>	<p>Ιατρικές Σχολές ΥΥ ΠΙΣ ΠΑΣΥΝΜ ΜΚΟ</p>	
<p>Ενημερωτικές δράσεις (μαθητές, φοιτητές, γονείς) για την προώθηση του εμβολιασμού με το HPV εμβόλιο</p>	<p>ΥΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ</p>	
<p>Δ. ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ - ΔΕΙΚΤΕΣ ΥΓΕΙΑΣ - ΕΡΕΥΝΑ</p>		
<p>Ενδυνάμωση /ενίσχυση του Αρχείου Καρκίνου για συλλογή δεδομένων</p>	<p>ΥΥ</p>	<p>ΜΠΥ</p>

V. ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΒΙΑΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
A. ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ		
<p>Μηχανισμοί εποπτείας για την αποτελεσματική εφαρμογή των σχετικών νόμων.</p> <p>Νομικό πλαίσιο διασφάλισης των δικαιωμάτων των επαγγελματιών που εμπλέκονται στη διαδικασία διαχείρισης σεξουαλικής βίας.</p> <p>Δυνατότητα ηλεκτρονικής καταγγελίας των περιστατικών.</p> <p>Άσκηση των αρμοδιοτήτων του Εκπαιδευτικού Ψυχολόγου στο σχολείο χωρίς τη συγκατάθεση γονιών (με τη διαμεσολάβηση του Κοινωνικού Λειτουργού).</p>	ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ	ΣΕΠΚΒΟ
<p>Αναθεώρηση του διατάγματος απομάκρυνσης του θύτη (από το σπιτικό περιβάλλον ή σε δημόσιο χώρο (π.χ. το σχολείο), όπου είναι παιδιά ή νέοι.</p> <p>Συζήτηση με τα εμπλεκόμενα υπουργεία/ φορείς για εφαρμογή του μητρώου θυτών σεξουαλικών αδικημάτων (sex offenders' register).</p> <p>Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας.</p> <p>Κεντρικό αρχείο συλλογής και επεξεργασίας στατιστικών δεδομένων για τα περιστατικά σεξουαλικής βίας (με ξεκάθαρες οδηγίες για τα εμπλεκόμενα υπουργεία)</p> <p>Εθνική Στρατηγική σχετικά με την αναφορά/ δημοσιοποίηση των περιστατικών σεξουαλικής βίας από τους δημοσιογράφους στα ΜΜΕ.</p>	ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	ΣΕΠΚΒΟ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
B. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
Εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης της σεξουαλικής βίας από τη νηπιακή ηλικία αλλά και σε μεγαλύτερες ηλικίες		ΣΕΠΚΒΟ ΣΠΑΒΟ
Ένταξη θεμάτων πρόληψης στην εκπαίδευση προσωπικού	Όλες οι εμπλεκόμενες Υπηρεσίες	ΣΕΠΚΒΟ ΣΠΑΒΟ
Εργαστήρια σε συστηματική βάση, από εμπειρογνώμονες, σε θέματα σεξουαλικής βίας, (π.χ. αναγνώριση προφίλ του θύματος, νέα κρούσματα – όπως το sexting, ενημέρωση για τις καλές πρακτικές άλλων χωρών, κτλ)	ΥΥ ΥΚΕ ΥΠΠ Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Συμβούλιο «Φωνή»	ΣΕΠΚΒΟ
Καμπάνιες και εκστρατείες ενημέρωσης του γενικού πληθυσμού και ιδίως των νέων (μαθητών, στρατιωτών, κτλ) για διάφορα θέματα γύρω από τη σεξουαλική εκμετάλλευση (π.χ. νομοθεσία, δικαιώματα, που να αποταθούν, συνέπειες στα θύματα, κτλ)	Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Συμβούλιο «Φωνή»	ΣΕΠΚΒΟ
Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση		
Εφαρμογή αξιολόγησης κινδύνου (Risk Assessment) των περιστατικών για προστασία του θύματος	ΥΥ Αστυνομία ΥΚΕ	ΣΕΠΚΒΟ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
Ανάγκη ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης παιδιάτρων για αναγνώριση και διαχείριση των περιστατικών	ΥΥ – ΙΥ&ΥΔΥ ΠΕΚ	ΣΕΠΚΒΟ
Εκπαίδευση των ψυχολόγων για χειρισμό περιστατικών νέων που έχουν βιώσει σεξουαλική βία στο παρελθόν	ΥΥ - ΥΨΥ	ΣΕΠΚΒΟ
Στήριξη για αντιμετώπιση του κοινωνικού στίγματος των θυμάτων σεξουαλικής βίας	Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορρείς	ΣΕΠΚΒΟΣΠΑΒΟ
Περαιτέρω ενημέρωση, επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση εμπλεκόμενων σε θέματα εντοπισμού και διαχείρισης περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών και νέων	Συντονιστική Επιτροπή Πρόληψης και Καταπολέμησης Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών του ΥΠΠ <u>ως αρμόδιος φορέας</u>	ΣΕΠΚΒΟ ΣΠΑΒΟ
Check points (υποστηρικτικό για διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής βίας)	ΥΥ	ΣΕΠΚΒΟ
Αναθεώρηση του πρωτοκόλλου για τον βιασμό (να αφορά και τα δύο φύλα)	ΥΥ	ΣΕΠΚΒΟ
Γ. ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ - ΔΕΙΚΤΕΣ ΥΓΕΙΑΣ - ΕΡΕΥΝΑ		
Μορφές, συχνότητα, και προφίλ θύτη/θύματος αναφορικά με τη διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής βίας των παιδιών στο σχολείο	ΥΠΠ	ΣΕΠΚΒΟ
Να διεξαχθεί έρευνα για τις απόψεις των παιδιών θυμάτων όσον αφορά στην ποιότητα και στην προσβασιμότητα των υπηρεσιών που λαμβάνουν καθώς και τις εισηγήσεις τους για βελτίωση του συστήματος.	ΥΠΠ	ΣΕΠΚΒΟ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
Περιστατικά σεξουαλικής βίας, προφίλ, θέματα εντοπισμού και αντιμετώπισης	Όλοι οι εμπλεκόμενοι	ΣΕΠΚΒΟ
PTSD και σεξουαλική βία. Οικονομικό/κοινωνικό/ψυχολογικό κόστος	ΥΥ	ΣΕΠΚΒΟ
Έρευνα – υφιστάμενης κατάστασης – γνώσεις γονέων για τα θέματα προστασίας, σεξουαλικής βίας, κτλ	Όλοι οι εμπλεκόμενοι	ΣΕΠΚΒΟ
Διενέργεια μελετών για τις γνώσεις των παιδιών ως προς το τι είναι σεξουαλική κακοποίηση – παρενόχληση και τι όχι.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΥΥ ΥΠΠ ΥΚΕ	ΣΕΠΚΒΟ

ΣΤ. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η υλοποίηση της Στρατηγικής όπως καθορίζεται στην περιγραφή, θα γίνεται από τους διάφορους εμπλεκόμενους αναλόγως αρμοδιότητας.

Η παρακολούθηση της υλοποίησης της Στρατηγικής θα γίνεται από το Υπουργείο Υγείας σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους.

Για σκοπούς παρακολούθησης της Στρατηγικής, θα κληθούν να οριστούν Εκπρόσωποι από τα αρμόδια κυβερνητικά τμήματα, τους κοινωνικούς εταίρους, τους εκπροσώπους των νέων, τις εμπλεκόμενες μη κυβερνητικές οργανώσεις και τους επαγγελματικούς συλλόγους/συνδέσμους. Αυτοί θα καλούνται ετήσια :

- Να καθορίζουν τις δράσεις που θα αναλαμβάνουν και που πηγάζουν από τη Στρατηγική με κάλυψη των δαπανών από το δικό τους προϋπολογισμό.
- Να υποβάλλουν ετήσια στο Υπουργείο Υγείας έκθεση για το βαθμό υλοποίησης των διάφορων δράσεων που έχουν αναλάβει.
- Να υποβάλλουν εισηγήσεις για τη διαμόρφωση πολιτικής για την προαγωγή, διαρκή προστασία της ΣΑΥ και των σχετικών δικαιωμάτων των νέων.

Μέσα από την παρακολούθηση υλοποίησης της Στρατηγικής το Υπουργείο Υγείας σε συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς, θα προωθεί τα ακόλουθα:

- Συγγραφή και υποβολή ετήσιας έκθεσης στον Υπουργό Υγείας, για την πρόοδο και αποτελεσματικότητα εφαρμογής της Στρατηγικής.
- Δημοσιοποίηση της ετήσιας έκθεσης του ΥΥ στους εμπλεκόμενους φορείς.
- Διασφάλιση της συνεργασίας και αλληλοβοήθειας των εμπλεκόμενων φορέων και την προώθηση κοινής δράσης.
- Προαγωγή της επικουρικότητας και της συμπληρωματικότητας των δράσεων, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Όταν κρίνεται αναγκαίο θα γίνεται σύσταση υπο-επιτροπών ή ομάδων εργασίας αποτελούμενες από εκπροσώπους των εμπλεκόμενων φορέων/υπηρεσιών, αναλόγως του θέματος.

Z. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - ΟΡΙΣΜΟΙ

Σεξουαλική Υγεία

Σύμφωνα με τον ΠΟΥ, ο όρος σεξουαλική υγεία αναφέρεται σε μια κατάσταση σωματικής, συναισθηματικής και ψυχικής ευεξίας που σχετίζεται με τη σεξουαλικότητα του ατόμου και όχι μόνο την απουσία ασθένειας ή δυσλειτουργίας ή αναπηρίας. Η σεξουαλική υγεία δεν αφορά μόνο τη σωστή λειτουργία ή την υγεία του ατόμου (απουσία νόσου), αλλά και ασφαλείς σεξουαλικές σχέσεις και εμπειρίες απαλλαγμένες από εξαναγκασμό, διακρίσεις και βία. Προκειμένου να διατηρηθεί η σεξουαλική υγείας, τα δικαιώματα όλων των ατόμων πρέπει να γίνονται σεβαστά, να προστατεύονται και να πληρούνται (ΠΟΥ, 2006^α)¹⁹

Αναπαραγωγική Υγεία

Σύμφωνα με τον ορισμό της αναπαραγωγικής υγείας που διατυπώθηκε στη διάσκεψη του Καΐρου (1994)²⁰ «η αναπαραγωγική υγεία είναι μια κατάσταση πλήρους φυσικής, πνευματικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι μόνο η απουσία ασθένειας, δυσλειτουργίας ή ζητήματος που αφορά στο αναπαραγωγικό σύστημα και τη λειτουργία του».

Σεξουαλικότητα

Η σεξουαλική υγεία δεν μπορεί να οριστεί, να κατανοηθεί ή να καταστεί λειτουργική χωρίς μια ευρεία εκτίμηση της σεξουαλικότητας, η οποία περιλαμβάνει σημαντικές συμπεριφορές και αποτελέσματα που σχετίζονται με τη σεξουαλική υγεία. Ο ορισμός της σεξουαλικότητας σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας αφορά: "... μια κεντρική πτυχή του να είσαι άνθρωπος σε όλη τη ζωή περιλαμβάνει το φύλο, τις ταυτότητες και ρόλους των φύλων, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τον ερωτισμό, την ευχαρίστηση, την οικειότητα και την αναπαραγωγή. Η σεξουαλικότητα αντιμετωπίζεται και εκφράζεται μέσα από σκέψεις, φαντασιώσεις, επιθυμίες, πεποιθήσεις, στάσεις, αξίες, συμπεριφορές, πρακτικές, ρόλους και σχέσεις. Ενώ η σεξουαλικότητα μπορεί να περιλαμβάνει όλες αυτές τις διαστάσεις, εντούτοις δεν βιώνονται ούτε εκφράζονται πάντα όλες. Η σεξουαλικότητα επηρεάζεται από την αλληλεπίδραση των βιολογικών, ψυχολογικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών, δεοντολογικών, νομικών, ιστορικών, θρησκευτικών και πνευματικών παραγόντων. »(ΠΟΥ, 2006a)²¹

Σεξουαλικά και Αναπαραγωγικά Δικαιώματα

Η σεξουαλική υγεία και η αναπαραγωγική υγεία αποτελούν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα που σχετίζονται με τη σεξουαλικότητα του ατόμου και συνάμα ο κάθε άνθρωπος

¹⁹ WHO (2006a) http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/

²⁰ Διάσκεψη Καΐρου 1994

²¹ WHO (2006a) http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/

δικαιούται σωστή ενημέρωση και ασφαλή πρόσβαση σε οικονομικά και κοινωνικά αποδεκτές υπηρεσίες υγείας.

Διεθνείς οργανώσεις, όπως η Διεθνής Ομοσπονδία Οικογενειακού Προγραμματισμού - ΔΟΟΠ /International Planned Parenthood Federation - IPPF), διατύπωσαν σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα, τα οποία απορρέουν από το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τη δημογραφία (UNFPA) και ο ΠΟΥ αναγνώρισαν το Χάρτη της IPPF για τα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα το 1995. Ο Χάρτης των Σεξουαλικών και Αναπαραγωγικών Δικαιωμάτων της Διεθνούς Ομοσπονδίας Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΔΟΟΠ) βασίζεται σε 12 δικαιώματα, τα οποία είτε στηρίζονται σε διεθνή όργανα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είτε η ΔΟΟΠ θεωρεί ότι συνεπάγονται αυτών.

Τα 12 Σεξουαλικά και Αναπαραγωγικά Δικαιώματα, όπως ορίζονται στο Χάρτη της ΔΟΟΠ είναι:

1. Το δικαίωμα στη ζωή, που σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι η ζωή καμίας γυναίκας δεν πρέπει να τεθεί σε κίνδυνο λόγω μιας εγκυμοσύνης.
2. Το δικαίωμα στην ελευθερία και ασφάλεια του ατόμου, που αναγνωρίζει ότι κανένα άτομο δεν πρέπει να υποστεί ακρωτηριασμό των γυναικείων αναπαραγωγικών οργάνων, αναγκαστική εγκυμοσύνη, στείρωση ή έκτρωση.
3. Το δικαίωμα στην ισότητα και στην απελευθέρωση από κάθε μορφής διάκριση, που συμπεριλαμβάνει και τη διάκριση σε σχέση με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική ζωή του ατόμου.
4. Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, που σημαίνει ότι όλες οι ιατρικές υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας οφείλουν να είναι εμπιστευτικές και ότι όλες οι γυναίκες έχουν δικαίωμα να αποφασίζουν αυτόνομα για τις αναπαραγωγικές τους επιλογές.
5. Το δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, που συμπεριλαμβάνει την ελευθερία από την περιοριστική ερμηνεία θρησκευτικών κειμένων, πιστεύω, φιλοσοφιών και εθίμων, ως μέσων υποτίμησης την ελευθερία της σκέψης σε σχέση με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική ιατρική φροντίδα και άλλα θέματα.
6. Το δικαίωμα στην πληροφόρηση και στην εκπαίδευση σε σχέση με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία για όλα τα άτομα, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης σε ολοκληρωμένη πληροφόρηση για τα οφέλη, τους κινδύνους και την αποτελεσματικότητα όλων των μεθόδων ρύθμισης της γονιμότητας, ώστε όλες οι αποφάσεις να λαμβάνονται με βάση την ολοκληρωμένη, ελεύθερη και πληροφορημένη συγκατάθεση του ατόμου.
7. Το δικαίωμα επιλογής γάμου ή όχι και της δημιουργίας προγραμματισμένης οικογένειας.
8. Το δικαίωμα απόφασης εάν ή πότε μπορεί να αποκτήσει κάποιος παιδί.
9. Το δικαίωμα στη φροντίδα και στην προστασία της υγείας, που συμπεριλαμβάνει το δικαίωμα καλύτερης δυνατής ποιότητας ιατρική φροντίδα των πελατών, και το δικαίωμα να είναι ελεύθεροι από παραδοσιακές συνήθειες που είναι επιζήμιες για την υγεία.

10. Το δικαίωμα στα οφέλη της επιστημονικής προόδου, που συμπεριλαμβάνει το δικαίωμα στους χρήστες των σεξουαλικών και αναπαραγωγικών υπηρεσιών υγείας να έχουν πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες που αφορούν στην αναπαραγωγική υγεία, οι οποίες να είναι ασφαλείς, αποτελεσματικές και αποδεκτές.
11. Το δικαίωμα στην ελευθερία συνάθροισης και πολιτικής συμμετοχής, που συμπεριλαμβάνει το δικαίωμα όλων των ατόμων να ζητήσουν να επηρεάσουν τις κοινότητες και τις κυβερνήσεις να θέσουν ως προτεραιότητα τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και δικαιώματα.
12. Το δικαίωμα να είσαι απαλλαγμένος/η από βασανιστήρια και κακομεταχείριση, που συμπεριλαμβάνει το δικαίωμα όλων των γυναικών, ανδρών και νέων να είναι προστατευμένοι από τη βία, τη σεξουαλική εκμετάλλευση και την κακοποίηση.

Οικογενειακός προγραμματισμός

Σύμφωνα με τη σύσταση 21 της Σύμβασης για την καταπολέμηση κάθε μορφής βίας κατά των Γυναικών (CEDAW - UN 1979)²², ο οικογενειακός προγραμματισμός περιλαμβάνει: εξασφαλισμένη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, διαθεσιμότητα υπηρεσιών οικογενειακού προγραμματισμού, διαθεσιμότητα ασφαλών και αξιόπιστων μεθόδων αντισύλληψης, ελεύθερη διάθεση των κατάλληλων μέσων για την εθελούσια ρύθμιση της γονιμότητας με γνώμονα την υγεία και την ευημερία όλων των μελών της οικογένειας.

Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση (ΠΣΔ)

Είναι «...προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα, που σκοπό έχει να εφοδιάσει τους νέους με τις γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αξίες που χρειάζονται για να είναι σε θέση να παίρνουν ενημερωμένες αποφάσεις και να απολαμβάνουν τη σεξουαλικότητα ολιστικά και εντός του πλαισίου της συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης»²³. Για να είναι επιτυχημένη η ΠΣΔ, είναι απαραίτητη η πληροφόρηση για τα πιο κάτω θέματα: κοινωνικό φύλο, σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και HIV, σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα και σεξουαλική ταυτότητα, απόλαυση, ευχαρίστηση, βία, διαφορετικότητα, σχέσεις.

²² UN WOMEN. *The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*, (UN 1979)

²³ Διεθνής Ομοσπονδία Οικογενειακού Προσανατολισμού, Πλαίσιο για τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση (IPPF 2006) <https://www.ippf.org/resource/ippf-framework-comprehensive-sexuality-education/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ - ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ / ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΟΝΕΪΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ			
1.	Οι Περί Κυβερνητικών Ιατρικών Ιδρυμάτων και Υπηρεσιών Νόμος και Κανονισμοί www.moh.gov.cy	ΥΥ	Νομοθεσία που αφορά στη ρύθμιση της λειτουργίας των κυβερνητικών ιδρυμάτων παροχής φροντίδας υγείας.
1.	Ο περί Γενικού Συστήματος Υγείας Νόμος http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2001_1_89.html	ΥΥ	Αφορά στη νομοθεσία που σχετίζεται με την εφαρμογή του Γενικού Συστήματος Υγείας.
2.	Ο περί της Κατοχύρωσης και της Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ασθενών Νόμος (2005) http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2005_1_001.pdf	ΥΥ	Αφορά την προστασία των δικαιωμάτων των ασθενών όπως αυτή απορρέει από διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις και άλλες νομικές πράξεις και, ιδιαίτερα, από τις εκάστοτε διεθνείς συμβάσεις που κυρώνει η Κυπριακή Δημοκρατία, από τη Διακήρυξη για την Προαγωγή των Δικαιωμάτων των Ασθενών στην Ευρώπη της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας και τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Δικαιωμάτων των Ασθενών καθώς και το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
3.	Πρόγραμμα Προγαμιαίου Ελέγχου για τη Μεσογειακή Αναιμία www.moh.gov.cy	ΥΥ	Το Πρόγραμμα πρόληψης της Θαλασσαιμίας στοχεύει στην ανίχνευση και ενημέρωση των φορέων, στον εντοπισμό των ζευγαριών με κίνδυνο να αποκτήσουν παιδιά με θαλασσαιμία και στην εφαρμογή του προγεννητικού ελέγχου με υψηλά επίπεδα. Επίσης, σε αμοιβαία συμφωνία με την εκκλησία καθιερώθηκε η έκδοση πιστοποιητικού γάμου από το Κέντρο Θαλασσαιμίας, με αποκλειστικό σκοπό την ενημέρωση των ζευγαριών με γενετικές πληροφορίες.
4.	Εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία 2017 – 2022 (Ηλικιακές ομάδες 14 -35 χρονών). Θεματική ενότητα Ε: Υγεία και Ευεξία. http://onek.org.cy/politiki-gia-neolaia/	ONEK	Στόχος 1: Απρόσκοπτη και ίση πρόσβαση σε ποιοτικές φιλικές προς τους νέους υπηρεσίες υγείας. Στόχος 2: Προαγωγή της υγείας και ευεξίας και πρόληψη της ασθένειας.

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			Προτεραιότητα 5.4: να υπάρχει περιεκτική σεξουαλική διαπαιδαγώγηση και εκπαίδευση σε θέματα αναπαραγωγικής υγείας και δικαιωμάτων των νέων και πρόσβαση των νέων σε υπηρεσίες οικογενειακού προγραμματισμού
5.	Εγκύκλιος Υπουργείου Υγείας (ΥΥ11.11.09/4, ημερομηνίας 02/12/2011)	ΥΥ	Με Εγκύκλιο του Υπουργείου Υγείας, διασφαλίζεται η πρόσβαση παιδιών και εγκύων σε υπηρεσίες υγείας ανεξάρτητα από το καθεστώς παραμονής τους στη χώρα και τους παρέχεται η δυνατότητα πλήρους κάλυψης του κόστους των υπηρεσιών υγείας που τους παρέχονται από τις Υπηρεσίες Υγείας του δημόσιου τομέα.
6.	Απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου (Δεκέμβριος 2016) για την επιχορήγηση Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής	ΥΥ	Πρόγραμμα Υπουργείου Υγείας για την επιχορήγηση της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής σε περιπτώσεις υπογονιμότητας.
7.	Οι Περί της Εφαρμογής της Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής Νόμοι του 2015 και 2016. http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2015_1_69.html	ΥΥ	Σκοπός του Νόμου είναι: (α) Η ρύθμιση του νομοθετικού πλαισίου εφαρμογής των μεθόδων της ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής με τρόπο που να διασφαλίζεται ο σεβασμός της ελευθερίας του ατόμου και του δικαιώματος της προσωπικότητας και η ικανοποίηση της επιθυμίας για απόκτηση απογόνων με βάση τα δεδομένα της ιατρικής και της βιολογίας καθώς και τις αρχές της βιοηθικής· και (β) η εφαρμογή των αναφερόμενων στην παράγραφο (α) μεθόδων κατά τρόπο που να λαμβάνεται κυρίως υπόψη το συμφέρον του παιδιού που θα γεννηθεί.
8.	Κυπριακός Ποινικός Κώδικας, Άρθρο 233Α (εδάφιο 1) https://uefgm.org/index.php/legislative-framework-cy/?lang=el		Στο Άρθρο 233Α (εδάφιο 1 του Κυπριακού Ποινικού Κώδικα), απαγορεύεται ο Ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων, που ορίζεται ως «η περικοπή(cut/cutting) ή ο με οποιοδήποτε τρόπο ακρωτηριασμός ολόκληρου ή μέρους του μεγάλου χείλους (labia majora) ή του μικρού χείλους (labia minora) του αιδοίου ή της κλειτορίδας της γυναίκας».

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			https://uefgm.org/index.php/legislative-framework-cy/?lang=el
9.	The global strategy for women's, children's and adolescent's health 2016-2030 – Survive, Thrive, Transform (WHO)	ΠΟΥ	Όραμα της Στρατηγικής του ΠΟΥ, μέχρι το 2030 κάθε μητέρα, παιδί και έφηβος να απολαμβάνουν το δικαίωμα σωματικής και ψυχολογικής υγείας και ευημερίας, να λαμβάνουν οικονομικής και κοινωνικής μορφής ευκαιρίες και να μπορούν να συμμετέχουν στη δημιουργία κοινωνιών που ευημερούν και προοδεύουν.
10.	Οι περί Προστασίας της Μητρότητας Νόμοι του 1997 έως 2011 www.mlsi.gov.cy	ΥΕΠΚΑ	Κυριότερες ρυθμίσεις: <ul style="list-style-type: none"> - Απαγόρευση απόλυσης εγκύου ή/και θετής μητέρας εργαζόμενης. - Δικαίωμα σε άδεια μητρότητας δεκαοκτώ (18) εβδομάδων με δυνατότητα επέκτασης υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. - Ειδικές διευκολύνσεις για το θηλασμό και τις αυξημένες φροντίδες του παιδιού. • Διασφάλιση δικαιωμάτων κατά την επάνοδο στην εργασία για την έγκυο και τη θετή μητέρα εργαζόμενη.
11.	Οικογένεια και παιδιά υπό τη νομική φροντίδα της διευθύντριας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας	ΥΕΠΚΑ	Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας παρέχουν προληπτικές υπηρεσίες που έχουν ως στόχο τη διαφύλαξη της ομαλής λειτουργίας της οικογένειας μέσω της έγκαιρης ψυχοκοινωνικής παρέμβασης σε οικογένειες που παρουσιάζουν δυσλειτουργία. Στο επίκεντρο της παρέμβασης τίθεται το συμφέρον του παιδιού και η δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης του, στο μέγιστο των δυνατοτήτων του. Αξιολογούνται οι ανάγκες των παιδιών και οι τρόποι βελτίωσης της ανταπόκρισης των γονέων και παρέχεται συμβουλευτική καθοδήγηση, κοινωνική στήριξη και παραπομπή των μελών της οικογένειας σε άλλους επαγγελματίες ή Υπηρεσίες, όπου υπάρχει ανάγκη, επιδιώκοντας πολυθεματική συνεργασία και συντονισμό. Η Διευθύντρια Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας αναλαμβάνει τη

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			φροντίδα και προστασία των παιδιών (γονική μέριμνα), σε περιπτώσεις, κατά τις οποίες οι γονείς τα εγκαταλείπουν ή δεν είναι σε θέση να εκτελέσουν τις γονικές τους υποχρεώσεις. Σημειώνεται ότι η μετακίνηση παιδιών από τους φυσικούς τους γονείς αποτελεί το έσχατο μέτρο που λαμβάνεται για τη διασφάλιση της προστασίας του παιδιού και αφού εξαντληθούν όλες οι προσπάθειες στήριξης της οικογένειας, ώστε να παραμείνει το παιδί κοντά τους. Η ανάληψη παιδιού υπό τη φροντίδα της Διευθύντριας, γίνεται με διάταγμα Δικαστηρίου.
12.	Ο περί προστασίας της άδειας πατρότητας Νόμος του 2017 http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2017_1_117.pdf	ΥΕΠΚΑ	Μισθωτός, η σύζυγος του οποίου γέννησε ή απέκτησε παιδί μέσω παρένθετης μητέρας ή ο ίδιος και η σύζυγός του έχουν συντελέσει υιοθεσία παιδιού ηλικίας μέχρι δώδεκα (12) ετών, έχει δικαίωμα σε άδεια πατρότητας δύο (2) συνεχόμενων εβδομάδων μέσα στην περίοδο που αρχίζει την εβδομάδα του τοκετού ή της υιοθεσίας και λήγει μετά την παρέλευση δεκαέξι (16) εβδομάδων.
13.	Ο περί Παροχής Επιδόματος Τέκνου Νόμος http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2002_1_167.html	ΥΕΠΚΑ	Κάθε οικογένεια που έχει νόμιμη και συνεχή διαμονή στις περιοχές όπου η Δημοκρατία ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο, κατά τα πέντε (5), τουλάχιστον, έτη που προηγούνται της υποβολής της αίτησης, δικαιούται σε βασικό επίδομα τέκνου για τα εξαρτώμενα τέκνα της που ζουν κάτω από την ίδια στέγη, εφόσον το οικογενειακό της εισόδημα εμπίπτει στα εισοδηματικά κριτήρια που καθορίζονται στο Παράρτημα του παρόντος Νόμου.
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ – ΥΠΟΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ – ΑΝΤΙΣΥΛΛΗΨΗ - ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΗ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ – ΑΜΒΛΩΣΗ			
1.	Στρατηγική για τα δικαιώματα του παιδιού στην υγεία (2017-2025) www.moh.gov.cy	ΥΥ	Εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο 2017. Επικεντρώνεται στην προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων υγείας των παιδιών που διαμένουν στην Κύπρο και παρέχει ένα πλαίσιο δράσης για τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης μέσα από μεθόδους διατομεακής συνεργασίας για παροχή ολιστικής φροντίδας υγείας προς το παιδί, με τη δική του ενεργό εμπλοκή.

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
2.	Δήλωση Πολιτικής του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση http://enimerosi.moec.gov.cy/archeia/1/ypp5075b	ΥΠΠ	Ανταποκρινόμενο στις νομικές δεσμεύσεις που τίθενται στις κυβερνήσεις από τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα, το ΥΠΠ, με το παρόν έγγραφο πολιτικής, δηλώνει τη δέσμευσή του να διασφαλίζει την πρόσβαση παιδιών και νέων στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Στη διαμόρφωση και προώθηση της Πολιτικής συνέβαλαν οι απόψεις της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού στο πλαίσιο διαβούλευσης του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού, δημόσιες τοποθετήσεις της Επιτρόπου, καθώς, επίσης, εισηγήσεις τις οποίες κατέθεσε η Επίτροπος ως εταίρος σε ευρωπαϊκό πρόγραμμα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης 'I'M SET', στο οποίο συμμετείχε και το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.
3.	Service delivery models that are youth friendly – WHO http://www.euro.who.int/en/health-topics/Life-stages/child-and-adolescent-health/adolescent-health/5s-approach/service-delivery-models-that-are-youth-friendly	ΠΟΥ	Οδηγός για ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τα κράτη μέλη ώστε να αναπτυχθούν τόσο στον κυβερνητικό όσο και εκτός, υπηρεσιών φιλικών προς τους νέους. Πρωτοβουλίες που μπορούν να περιληφθούν σε υφιστάμενα όπως για το HIV, σεξουαλική και αναπαραγωγική υγείας, κοκ.
4.	WHO Action Plan for Sexual Reproductive Health and Rights Towards achieving the 2030 Agenda for Sustainable Development in Europe – leaving no one behind (2016) http://www.euro.who.int/en/health-topics/Life-stages/child-and-adolescent-health/adolescent-health/5s-approach/service-delivery-models-that-are-youth-friendly	ΠΟΥ	Σχέδιο Δράσης το οποίο ετοιμάστηκε το 2016 από τον ΠΟΥ σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και έχει ως στόχο τον καθορισμό του πλαισίου μέσα στο οποίο θα προωθηθούν δράσεις για την προώθηση και προαγωγή της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας.
5.	Introducing WHO's sexual and reproductive health guidelines and tools into national programmes. Principles and processes of adaptation and implementation WHO/RHR/07.9 http://www.who.int/reproductivehealth/publications	ΠΟΥ	This document provides general principles for a systematic approach to the adaptation and adoption of guidelines developed by WHO to improve sexual and reproductive health. Its purpose is to encourage the implementation of evidence-based interventions identified in various WHO sexual and reproductive health practice guides. The introduction of interventions depends on the circumstances, contextual issues and

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
	/general/RHR_07_09/en/		development stages of programmes.
6.	<p>Safe abortion: technical and policy guidance for health systems, Second edition 2012.</p> <p>http://www.who.int/reproductivehealth/publications/unsafe_abortion/9789241548434/en/</p> <p>Sustainable Development Goals – Βιώσιμοι Στόχοι Ανάπτυξης. Υπάρχουν συγκεκριμένοι στόχοι που είναι συνδεδεμένοι με τη ΣΑΥΔ (Στόχος 3 – 4 – 5 -6- 8- 10 -16)</p>	ΠΟΥ	This edition provides policy-makers, programme managers and health-service providers with the latest evidence-based guidance on clinical care. It includes information on how to establish and strengthen services, and outlines a human-rights-based approach to laws and policies on safe, comprehensive abortion care.
7.	<p>Family Planning – A Global Handbook for Providers published by World Health Organization (WHO 2018)</p> <p>http://www.who.int/reproductivehealth/publications/fp-global-handbook/en/</p>	ΠΟΥ	The 2018 edition of the Handbook includes new WHO recommendations that expand contraceptive choices. WHO encourages all national health systems and other organizations providing family planning to consider this new edition of the Global Handbook a key document to help ensure the quality and safety of family planning services.
8.	<p>Χάρτης Διεθνούς Ομοσπονδίας Οικογενειακού Προγραμματισμού για τα Σεξουαλικά και Αναπαραγωγικά Δικαιώματα, 1995.</p> <p>http://www.cyfamplan.org/famplan/page.php?pageID=33</p>	Διεθνής Ομοσπονδία Οικογενειακού Προγραμματισμού	Χάρτης των Σεξουαλικών και Αναπαραγωγικών Δικαιωμάτων της Διεθνούς Ομοσπονδίας Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΔΟΟΠ/IPPF, 1994) βασίζεται σε 12 δικαιώματα, τα οποία είτε στηρίζονται σε διεθνή όργανα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είτε η ΔΟΟΠ θεωρεί ότι συνεπάγονται αυτών. Αυτό εξασφαλίζει την εγκυρότητα που έχουν τα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα ως ανθρωπίνια δικαιώματα, εφαρμόζοντας διεθνώς αποδεκτή ορολογία από τις συνθήκες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που φέρουν το κύρος του διεθνούς νόμου, σε σεξουαλικά και αναπαραγωγικά θέματα.
9.	<p>Νόμος περί εκτρώσεων, «Ιατρικός τερματισμός της Εγκυμοσύνης» Κυπριακή Δημοκρατία (1986)</p>	ΥΥ	<p>Ο Νόμος περί εκτρώσεων στην Κύπρο θεσπίστηκε το 1974.</p> <p>Πρόσφατα (30/03/2018) η Βουλή των Αντιπροσώπων με τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα, αποποινικοποίησε τις εκτρώσεις μέχρι την 12η εβδομάδα της κύησης και μέχρι την 19η εβδομάδα σε περιπτώσεις βιασμού της εγκύου.</p> <p>Το επόμενο διάστημα αναμένεται ότι θα κατατεθεί ενώπιον της</p>

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			ολομέλειας μια νέα πρόταση, που θα καλύπτει και άλλες παραμέτρους, όπως η υποχρεωτική συμβουλευτική πριν την διακοπή της κύησης, καθώς και ενημέρωση για θέματα προφύλαξης και σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης.
10.	Ο περί της Συμβάσεως περί των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Κυρωτικός) Νόμος του 1990.	ΥΕΠΚΑ	<p>Προστατεύει τα δικαιώματα του παιδιού στην καλύτερη δυνατή φροντίδα για την υγεία, καθαρό πόσιμο νερό, θρεπτικό φαγητό, ένα καθαρό και ασφαλές περιβάλλον και τις πληροφορίες που θα βοηθήσουν το παιδί να παραμείνει υγιές.</p> <p>Σύμφωνα με το άρθρο 24 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο οποίο αναφέρεται στο δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας, περιλαμβάνει την υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών να αναπτύξουν την προληπτική ιατρική φροντίδα, την καθοδήγηση των γονέων και την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες του οικογενειακού προγραμματισμού.</p>
11.	Νόμος 8(III)/2011 για την κύρωση της Σύμβασης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd08_gr/dsipd08_gr?OpenDocument	ΥΕΠΚΑ (Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες)	<p>Στοχεύει στην προώθηση, προστασία και διασφάλιση των δικαιωμάτων των ΑμεΑ, καθώς και πρωταρχική επιδίωξή της είναι η αντιμετώπιση της αναπηρίας όχι ως ατομικής ανεπάρκειας αλλά ως συνέπειας που προκύπτει από την αλληλεπίδραση των ΑμεΑ με ένα περιβάλλον που αποτυγχάνει να ανταποκριθεί στις ιδιαιτερότητές τους και να άρει του τυπικούς και άτυπους περιορισμούς που τα εμποδίζουν να λειτουργούν και να συμμετέχουν ισότιμα σε όλες τις πτυχές της ζωής.</p> <p>Οι γενικές αρχές στις οποίες στηρίζεται η Σύμβαση είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Ο σεβασμός για την εγγενή αξιοπρέπεια, ατομική αυτονομία, περιλαμβανομένης της ελευθερίας ατομικών επιλογών και της ανεξαρτησίας των ατόμων · Η μη διάκριση · Η πλήρης και αποτελεσματική συμμετοχή και ενσωμάτωση στην κοινωνία · Ο σεβασμός για τη διαφορετικότητα και αποδοχή των ατόμων με αναπηρίες, ως μέρος της ανθρώπινης διαφορετικότητας και της ανθρωπότητας · Η ισότητα ευκαιριών

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			<ul style="list-style-type: none"> · Η προσβασιμότητα · Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών · Ο σεβασμός για τις εξελισσόμενες δυνατότητες των παιδιών με αναπηρίες και ο σεβασμός για το δικαίωμα των παιδιών με αναπηρίες να διαφυλάξουν την ταυτότητά τους.
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΩΣ ΜΕΤΑΔΙΔΟΜΕΝΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ - HIV/AIDS - ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ			
1.	Περί Λοιμοκάθαρσης Νόμος http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/260.html	ΥΥ	Σύμφωνα με το Νόμο περί Λοιμωδών Νοσημάτων (ΚΕΦ. 260), η δήλωση των ΣΜΝ που περιλαμβάνει τη σύφιλη, τη συγγενή και νεογνική σύφιλη, τη γονόρροια, το Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσολογικής Ανεπάρκειας, τα χλαμύδια, την οξεία Ηπατίτιδα Β και την οξεία Ηπατίτιδα C, είναι υποχρεωτική από τους γιατρούς (μόνο από γιατρούς) στη βάση σχετικών ορισμών που ορίζονται από την ΕΕ σε συνεργασία με τον ΠΟΥ.
2.	Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για το HIV/AIDS	ΥΥ	Επικεντρώνεται στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών με σκοπό τον περιορισμό της επιδημίας του AIDS και την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η διεθνής κοινότητα.
3.	Εθνική Επιτροπή για την αντιμετώπιση της HIV λοίμωξης	ΥΥ	Απαρτίζεται από εκπροσώπους εμπλεκόμενων κυβερνητικών και μη κυβερνητικών φορέων. Ρόλος της είναι η παρακολούθηση υλοποίησης του Στρατηγικού Σχεδίου και η εποπτεία εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής.
4.	Πολιτική εξέτασης εγκύων για ΣΜΝ	ΥΥ	<p>Τακτική ελέγχου των εγκύων για Ηπατίτιδα Β+Γ, HIV/AIDS,σύφιλη</p> <p>Σύμφωνα με τις διεθνείς οδηγίες όλες οι έγκυες στην πρώτη επίσκεψη ελέγχονται για HIV, HBV (HBsAg) και σύφιλη</p> <p>Για γονόκοκκο και χλαμύδια ελέγχονται όλες οι έγκυες ηλικίας <25 χρόνων ή μεγαλύτερες που ανήκουν σε ομάδα υψηλού κινδύνου πχ a new sex partner, more than one sex partner, a sex partner with concurrent partners, or a sex partner who has a sexually transmitted</p>

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			infection, past STI history Για HCV όχι τακτικός έλεγχος, μόνον σε υψηλού κινδύνου: Past or current injection drug use, receipt of blood transfusion before 1992, long term hemodialysis, born to mother with Hep. C, intranasal drug use, receipt of an unregulated tattoo, and other percutaneous exposures
5.	Πολιτική ελέγχου των αλλοδαπών από τρίτες χώρες ή παράνομων μεταναστών	ΥΥ	Οι αλλοδαποί τρίτων χωρών με σκοπό την έκδοση πιστοποιητικού Υγείας, μετά την άφιξη τους στην Κύπρο θα πρέπει να υποβάλλονται σε αιματολογικό έλεγχο για HIV, Ηπατίτιδα Β, Ηπατίτιδα C και Σύφιλη. Προαπαιτούμενο είναι η προσκόμιση πιστοποιητικού υγείας από την χώρα τους.
6.	Πολιτική ελέγχου εργαζόμενων σε συγκεκριμένα επαγγέλματα ώστε να είναι δυνατή η έκδοση άδειας εργασίας.	ΥΥ	Μετανάστες που έρχονται στην Κύπρο για εργοδότηση, μετά την άφιξη τους υποβάλλονται σε αιματολογικό έλεγχο για HIV, Ηπατίτιδα Β, Ηπατίτιδα C και Σύφιλη. Οι απαιτούμενες αιματολογικές εξετάσεις μπορούν να διενεργηθούν τόσο στον Κρατικό όσο και στον Ιδιωτικό τομέα. Όσο αφορά τις καλλιτέχνιδες, η αιμοληψία και οι απαραίτητες εργαστηριακές εξετάσεις γίνονται στο Εργαστήριο Αναφοράς Ιογενών Παθήσεων του Γ.Ν. Λευκωσίας. Την ευθύνη έκδοσης του ιατρικού πιστοποιητικού υγείας φέρουν αρμόδιοι ιατρικοί λειτουργοί του κρατικού τομέα που έχουν οριστεί υπεύθυνοι για τον σκοπό αυτό.
7.	Εγκύκλιος που επιτρέπει τον εργαστηριακό έλεγχο για HIV σε άτομα ηλικίας 16 ετών και άνω χωρίς να χρειάζεται η γονική συγκατάθεση.	ΥΥ	Η ηλικία συναίνεσης για την τέλεση σεξουαλικών πράξεων ορίζεται ως η ηλικία των 17 ετών σύμφωνα με το νόμο του 2014 (σχετικός νόμος 91(I)/2014), ενώ η ηλικία εξέτασης για τα υπόλοιπα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα χωρίς γονική συγκατάθεση επιτρέπεται από την ηλικία των 18 ετών.
8.	Πολιτική για την προστασία αλλά και τη διεύρυνση του ελέγχου στους ερωτικούς συντρόφους	ΥΥ	Το άτομο ενθαρρύνεται να ενημερώσει το σύντροφο του ώστε να κληθεί για εξέταση (partner notification), χωρίς όμως η πολιτική αυτή να είναι θεσμοθετημένη με νόμο.
9.	Πρόγραμμα Εμβολιασμού με το Εμβόλιο Ηπατίτιδας Β	ΥΥ	Το εμβόλιο κατά της Ηπατίτιδας Β περιλαμβάνεται στο Εθνικό Σχήμα Εμβολιασμών και παρέχεται δωρεάν.

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ			
1.	Πρόγραμμα Εμβολιασμού με το Εμβόλιο για τον ιό των ανθρώπινων κονδυλωμάτων HPV	ΥΥ	Το εμβόλιο χορηγείται στις μαθήτριες που φοιτούν στην Α' τάξη Γυμνασίου των Δημόσιων και Ιδιωτικών Σχολείων.
2.	Ο περί προστασίας της υγείας (έλεγχος του καπνίσματος νόμος) του 2017.	ΥΥ	Καθορίζονται οι χώροι όπου απαγορεύεται το κάπνισμα (κλειστούς και ανοικτούς) με στόχο την προστασία κυρίως των παιδιών και ευάλωτων ομάδων.
3.	Εθνική Στρατηγική για το Κάπνισμα	ΥΥ Αρχή Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου	<p>Το όραμα της Στρατηγικής είναι η προώθηση περιβάλλοντος ελεύθερου από καπνό ούτως ώστε να διασφαλίζεται ένα ασφαλές περιβάλλον για τον πολίτη, και ιδιαίτερα τα παιδιά, τις εγκύους και τους εργαζόμενους. Προτεραιότητα αποτελεί η μείωση της συχνότητας του καπνίσματος στον κυπριακό πληθυσμό για να αποτραπούν οι θάνατοι και τα νοσήματα που οφείλονται σε αυτό, καθώς και η προστασία των πιο πάνω ευπαθών ομάδων πληθυσμού από το παθητικό κάπνισμα αφού (Environmental Tobacco Smoke/ETS) αυτό αποδείχτηκε ως καρκινογόνο.</p> <p>Οι Στρατηγικοί Στόχοι παρατίθενται πιο κάτω.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πρόληψη: Να προληφθεί η έναρξη του καπνίσματος στα παιδιά και τους νέους προτού αναπτύξουν εξάρτηση. • Θεραπεία : Να βοηθηθούν οι καπνιστές να σταματήσουν το κάπνισμα. • Προώθηση περιβάλλοντος ελεύθερου από καπνό με νομοθετικά και άλλα μέτρα ώστε να υποβοηθηθεί η πρόληψη και η θεραπεία.
4.	Εθνική Νομοθεσία που διέπει την κατανάλωση και τον έλεγχο της επιβλαβούς χρήσης αλκοόλ Ο περί Πώλησης Οινοπνευματωδών Ποτών Νόμος (Κεφ. 144) Νόμος περί Οδικής Ασφάλειας Νόμος περί Κέντρων Αναψυχής του 1985 μέχρι	ΥΠΕΣ	Προσθήκες, με απώτερο στόχο τη μείωση της προσβασιμότητας και διαθεσιμότητας του αλκοόλ ανάμεσα στα παιδιά και τους νέους.

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
	<p>το 2007</p> <p>Νόμος περί της Διαδικασίας Εξασφάλισης Άδειας για Λειτουργία Κέντρων Αναψυχής</p> <p>Νόμος περί Τελωνείων και Φόρων Καταναλώσεως</p> <p>Νόμος περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών</p> <p>Νόμος περί Ρυθμίσεως και Ελέγχου της Βιομηχανίας Αμπελουργικών Προϊόντων (Έλεγχος Ζιβανίας) Κανονισμοί του 1998 έως 2002</p> <p>(Διαθέσιμες στο: http://www.naac.org.cy/el/nomotheses-alkool)</p>		
5.	Εθνική Στρατηγική για τον Καρκίνο	ΥΥ	<p>Η Εθνική Επιτροπή Καρκίνου είναι σε διαδικασία αναθεώρησης της Εθνικής Στρατηγικής του 2009, η οποία θα περιλαμβάνει τους ακόλουθους πυλώνες.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πρόληψη - Έγκαιρη Διάγνωση- Αντιμετώπιση - Επανεένταξη – Ανακουφιστική Φροντίδα - Έρευνα - Συλλογή δεδομένων- Αρχείο Καρκίνου
6.	Εθνική Στρατηγική/ Πολιτική Μητρικού Θηλασμού / στην Κύπρο www.moh.gov.cy	ΥΥ	<p>Η Εθνική Στρατηγική εγκρίθηκε το 2012 με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, με σκοπό την προαγωγή, προώθηση και υποστήριξη του ΜΘ στην Κύπρο.</p> <p>Η Εθνική Επιτροπή Μητρικού Θηλασμού και το Υπουργείο Υγείας έχουν</p>

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			<p>υιοθετήσει Εθνική Πολιτική για την προστασία, προαγωγή και υποστήριξη του μητρικού Θηλασμού στην Κύπρο www.moh.gov.cy</p> <p>Η πράξη του θηλασμού προστατεύει το δικαίωμα κάθε γυναίκας στην υγεία, μειώνοντας τον κίνδυνο προσβολής από τον καρκίνο του στήθους ή των ωοθηκών, της αναιμίας από σιδηροπενία και την οστεοπόρωση.</p>
ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΒΙΑΣ			
1.	<p>Εθνική Στρατηγική για την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλευσης των Παιδιών και τη Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2017.</p> <p>http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/all/592073DDA4243D94C22580A3003AC8C8/\$file/%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%AD%CE%BC%CE%B7%CF%83%CE%B7%20%CE%A3%CE%B5%CE%BE.%CE%9A%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%AE%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CF%8E%CE%BD,%2022.4.16.pdf</p>	<p>ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΣ - «ΦΩΝΗ»</p>	<p>Πρόκειται για μια συνεκτική και σφαιρική στρατηγική, η οποία θέτει τις κατευθύνσεις πολιτικής και συντονίζει την υλοποίηση δράσεων και πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας σε τοπικό επίπεδο.</p>
2.	<p>Σύμβαση Lanzarote (έχει υπογραφεί το 2007 και κυρωθεί το 2014)</p> <p>http://www.familyviolence.gov.cy/upload/20151104/1446631144-11229.pdf</p>	<p>ΥΕΠΚΑ</p>	<p>Η Σύμβαση Lanzarote είναι το πιο ολοκληρωμένο διεθνές νομικό πλαίσιο για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και τη σεξουαλική κακοποίηση</p> <p>Στην Κύπρο τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2015, προνοεί την ποινικοποίηση κάθε είδους σεξουαλικής κακοποίησης εναντίον παιδιών, ενώ υποχρεώνει τα κράτη να υιοθετήσουν σχετική νομοθεσία και να</p>

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			<p>λάβουν μέτρα για να εμποδίσουν τη σεξουαλική βία.</p> <p>Παράλληλα, ενθαρρύνει τις Κυβερνήσεις και τις κοινωνικές υπηρεσίες των κρατών να προστατεύσουν τα παιδιά που έχουν πέσει θύματα, διώκοντας παράλληλα τους δράστες.</p>
3.	<p>Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/EEEEB265A5BC737C6C2257466004935F9?OpenDocument</p>	ΥΕΠΚΑ	<p>Διεθνής συνθήκη που αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα του παιδιού. Η Σύμβαση καθιερώνει ένα παγκόσμιο δεσμευτικό κώδικα για τα δικαιώματα που πρέπει όλα τα παιδιά να απολαμβάνουν. Τα κράτη που είναι μέλη της Σύμβασης οφείλουν να διασφαλίζουν ότι όλα τα παιδιά αντιμετωπίζονται χωρίς καμία διάκριση, έχουν προστασία, πρόσβαση σε υπηρεσίες όπως εκπαίδευσης και υγείας, έχουν ευκαιρίες ανάπτυξης της προσωπικότητας, ικανοτήτων και ταλέντων τους, μεγαλώνουν σε ευτυχισμένο περιβάλλον με αγάπη και κατανόηση, πληροφορούνται και συμμετέχουν σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα τους μέσα από προσιτές για αυτά διαδικασίες.</p> <p>Σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, την οποία η Κυπριακή Δημοκρατία έχει υπογράψει και κυρώσει το 1990 και 1991 αντίστοιχα, τα συμβαλλόμενα κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προστατεύουν τα παιδιά από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής κακοποίησης.</p>
4.	<p>Σύμβαση Κωνσταντινούπολης (έχει υπογραφεί το 2015 και κυρωθεί το 2016) http://www.ionasnicolaou.eu/index.cfm?a_id=879</p>	ΥΔΔΤ	<p>Στόχος της Σύμβασης η πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, προχώρησε από την πρώτη στιγμή με τη δέουσα αποφασιστικότητα στη λήψη σειράς μέτρων και ενεργειών, οι οποίες οδήγησαν στην κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας, γνωστής και ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, στις 10 Νοεμβρίου 2017.</p>

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
5.	Ο Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμος του 2000 (Ν.119(Ι)/2000)	Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	Βία σημαίνει οποιαδήποτε πράξη, παράλειψη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας από άλλο μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος, καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του.», καθώς και «...όταν διαπράττεται στην παρουσία ανήλικου μέλους της οικογένειας, θεωρείται βία η οποία ασκείται εναντίον του εν λόγω ανήλικου εφόσον δύναται να προκαλέσει σ' αυτό ψυχική βλάβη.
6.	Ο Περί της πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014 (Ν.91(Ι)/2014)	Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	Σκοπός του Νόμου (Ν. 91(Ι)/2014) είναι η λήψη μέτρων για την πρόληψη, καταστολή και καταπολέμηση των αδικημάτων της σεξουαλικής κακοποίησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, της παιδικής πορνογραφίας και της άγρας παιδιών για σεξουαλικούς σκοπούς, η προστασία και στήριξη των θυμάτων των εν λόγω αδικημάτων, η δημιουργία μηχανισμών ελέγχου και εποπτείας θυμάτων και θυτών και η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την εφαρμογή των πιο πάνω μέτρων.
7.	Ο Περί της θέσπισης ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας Νόμος του 2016 (Ν.51(Ι)/2016)	ΥΔΔΤ	Εναρμόνιση με την πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο «Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25 ^{ης} Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου»
8.	Ο Περί της πρόληψης, καταπολέμησης της εμπορίας και της εκμετάλλευσης προσώπων και της προστασίας των θυμάτων Νόμος 2014 (Ν.60 (Ι) 2014)	ΥΔΔΤ	Νόμος που αναθεωρεί το νομικό πλαίσιο που διέπει την πρόληψη, την καταπολέμηση της εμπορίας προσώπων και της εκμετάλλευσης προσώπων και την προστασία των θυμάτων [Ν.60(Ι)/2014]. Ο νόμος αυτός αντικατέστησε τον περί της Καταπολέμησης της Εμπορίας και της Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων Νόμο του 2007 [Ν.87(Ι)/2007] και ενσωμάτωσε την Οδηγία 2011/36/ΕΕ.

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
9.	Περί Παίδων Νόμος του 1959	Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων	Πρόληψη και Προστασία των Παιδιών των οποίων οι γονείς παρουσιάζουν αδυναμίες στην άσκηση του γονικού τους ρόλου. Θέτει το νομικό πλαίσιο επιθεώρησης της λ
10.	Εθνική στρατηγική για τη νεολαία (2017-2022)	ΟΝΕΚ	Ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου έχει τροχοδρομήσει τη σύσταση της Εθνικής Στρατηγικής για τη Νεολαία (ΕΣΝ), η οποία καλύπτει το υφιστάμενο κενό στην πολιτική και διασφαλίζει τη δια-τομεακή συνεργασία. Συγκεκριμένα, η ύπαρξη μιας ΕΣΝ αναδεικνύει την ανάγκη επένδυσης στους νέους και δεσμεύει την κυβέρνηση για την αναγνώριση και αντιμετώπιση των αναγκών της νεολαίας, οι οποίες πρέπει να τεκμηριώνονται μέσα από διαδικασίες διαλόγου και έρευνας. Επίσης, τοποθετεί σε θέση προτεραιότητας τα δικαιώματα των νέων και στοχεύει στο να επηρεάσει θετικά τις τρέχουσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ευημερία και απρόσκοπτη συμμετοχή στα κοινά της παρούσας και των μελλοντικών γενεών νέων.
11.	Σχέδιο Δράσης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια 2017-2019 το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με Αρ. Απ.82.656 και ημερομ. 25.05.2017.	Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων	Το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια) ετοίμασε το 2 ^ο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (2017-2019), το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο (ημερ.25.05.2017 και Αρ. Απόφασης 82.656). Το νέο Εθνικό Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει τους ακόλουθους έξι βασικούς στόχους προτεραιότητας: <ol style="list-style-type: none"> 1) Παρακολούθηση του προβλήματος της βίας στην οικογένεια 2) Πρόληψη του φαινομένου της βίας στην οικογένεια 3) Επιμόρφωση και εξειδίκευση των επαγγελματιών 4) Αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας 5) Ενίσχυση των υπηρεσιών προστασίας και στήριξης θυμάτων βίας στην οικογένεια 6) Συντονισμός και αξιολόγηση της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης.
12.	Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης (2016-2019) για την καταπολέμηση της σεξουαλικής	Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας &	Η Εθνική Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής

α/α	ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ/ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ/ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	Αρμόδιο Φορέας	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
	κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας (σημαντική δράση αποτελεί το Σπίτι του Παιδιού)	Κοινωνικών Ασφαλίσεων	Πορνογραφίας, συνιστά μια συνεκτική και σφαιρική στρατηγική, η οποία θέτει τις κατευθύνσεις πολιτικής και συντονίζει την υλοποίηση δράσεων και πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας σε εθνικό επίπεδο.
13.	Στρατηγικός Σχέδιο δράσης για την ισότητα ανδρών και γυναικών (2014-2017)	ΥΔΔΤ	Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως/Μονάδα Ισότητας προχώρησε στην ετοιμασία του νέου Στρατηγικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα Ανδρών και Γυναικών 2014-2017, το οποίο διαδέχεται το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα μεταξύ Ανδρών και Γυναικών (ΕΣΔΙ) 2007-2013. Το νέο Στρατηγικό Σχέδιο, σύμφωνα και με δήλωση του Υπουργού Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης, κ. Ιωνά Νικολάου, είναι στοχευμένο, ρεαλιστικό, επικεντρώνεται σε βασικούς στόχους προτεραιότητας και μπορεί να υλοποιηθεί στα πλαίσια των οικονομικών και διοικητικών δυνατοτήτων του κράτους. Το νέο Στρατηγικό Σχέδιο είναι τριετές, λαμβανομένων υπόψη των ραγδαίων οικονομικών εξελίξεων που δεν επιτρέπουν πιο μακροπρόθεσμο προγραμματισμό.
14.	Υπουργικές Αποφάσεις Διατμηματικές Διαδικασίες για το χειρισμό βίας στην οικογένεια (Αρ. Υπουργικής Απόφασης 55.646 και ημερ.16.05.2002) Διατμηματικές Διαδικασίες για το χειρισμό βίας στην οικογένεια που εμπλέκονται παιδιά (Ημ. Υπουργικής Απόφασης 08/11/2017)	Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων	Στόχο έχει τη διασαφήνιση των καθηκόντων των εμπλεκόμενων επαγγελματιών όπως των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, Αστυνομίας, υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, Υπηρεσιών Υγείας, Νομικής Υπηρεσίας και ΜΚΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

Α/Α	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ			
1.	Οργάνωση παροχής υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας	ΥΥ (Κέντρα Υγείας, Παιδίατροι, Επισκέπτριες Υγείας, Γυναικολόγοι)	
2.	Μαιευτική Φροντίδα	ΥΥ Νοσηλευτικές Υπηρεσίες	<p><u>Νοσηλευτικές Υπηρεσίες - Μαιευτική</u></p> <p>Η παροχή μαιευτικής φροντίδας παρέχεται μέσα από την οργάνωση και λειτουργία διαφόρων τμημάτων όπως Κλινική Προγεννητικής Φροντίδας, Τμήμα Υπερήχων και Προγεννητικής Διάγνωσης, Τμήμα Τοκετών και τα Μαιευτικά Τμήματα.</p> <p>Οι Κλινικές Προγεννητικής Φροντίδας λειτουργούν στα εξωτερικά ιατρεία του Νοσοκομείου «Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ΙΙΙ» των Γενικών Νοσοκομείων Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου και Αμμοχώστου. Οι μαίες στις Κλινικές Προγεννητικής Φροντίδας προσφέρουν μαιευτική φροντίδα στην έγκυο από την πρώτη επίσκεψη της και καθ' όλη τη διάρκεια της εγκυμοσύνης.</p> <p><u>Στόχοι της παρεχόμενης προγεννητικής φροντίδας</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Η καλή φυσική και ψυχική υγεία της γυναίκας κατά τη κύηση • Φυσιολογική ανάπτυξη του εμβρύου • Την ψυχοπροφύλαξη της εγκύου – μέθοδος Lamaze • Την προετοιμασία της εγκύου για τον τοκετό, λοχεία • Τον έγκαιρο εντοπισμό και αντιμετώπιση πιθανών επιπλοκών κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, όπως προεκλαμψία, διαβήτη κύησης, υπολειπόμενη ανάπτυξη εμβρύου. • Την προετοιμασία για το μητρικό θηλασμό και τη φροντίδα του νεογνού • Την ενδυνάμωση του θεσμού της οικογένειας ενθαρρύνοντας την συμμετοχή του συντρόφου της εγκύου σε όλες τις φάσεις της

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

Α/Α	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			<p>εγκυμοσύνης τοκετού και λοχείας και την προετοιμασία τους για το γονεϊκό τους ρόλο</p> <p><u>Παρεχόμενη Μαιευτική Φροντίδα</u> Μέσω της παρεχόμενης μαιευτικής φροντίδας η μαία:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχει σαν στόχο την προώθηση ενός υγιούς μοντέλου ζωής, δίνοντας τις απαραίτητες πληροφορίες και συμβουλές στην έγκυο στα θέματα της διατροφής, άσκησης, καπνίσματος και σωστής διατροφής του νεογνού προωθώντας το μητρικό θηλασμό. ➤ Έχει σαν επίκεντρο τη φροντίδα της γυναίκας λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της ίδιας και της οικογένειάς της ➤ Συναντά τη γυναίκα σε μια πολύ σημαντική φάση της ζωής της, έτοιμη για συμβουλευτική και προαγωγή υγείας μέσα από τα πρόγραμμα τακτικών επισκέψεων της γυναίκας κατά την εγκυμοσύνη και μετά το τοκετό καθώς επίσης και μέσω των μαθημάτων προετοιμασίας για το γονικό ρόλο που προσφέρονται σε οργανωμένη βάση στα πλαίσια της μαιευτικής φροντίδας ➤ Ενδυναμώνει τη γυναίκα συνεργαζόμενη μαζί της στην λήψη αποφάσεων και επιλογών για τη δική της φροντίδα μετά από την κατάλληλη ενημέρωση ➤ Μπορεί μέσα από το πλαίσιο διαχείρισης της ευημερίας της γυναίκας πριν και μετά τον τοκετό η μαία να εντοπίσει και να αντιμετωπίσει πιθανά προβλήματα και καταστάσεις που μπορεί να προκύψουν όπως επιλόχεια κατάθλιψη, βία στην οικογένεια, και κοινωνικά προβλήματα ➤ Εργάζεται ατομικά με τη γυναίκα αλλά και σε συνεργασία με άλλους επαγγελματίες υγείας ως μέλος μιας διεπιστημονικής και πολυθεματικής ομάδας ➤ Προωθεί το μητρικό θηλασμό ο οποίος αποτελεί προτεραιότητα στη

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

Α/Α	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			<p>προαγωγή της υγείας</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Προγραμματίζει τις αναγκαίες προγεννητικές εξετάσεις ,εργαστηριακές εξετάσεις και προγεννητικές μη επεμβατικές εξετάσεις όπως υπερηχογράφημα κα. <p>Σημαντική είναι η συνεισφορά της μαίας στον ανιχνευτικό έλεγχο ανοχής γλυκόζης για τη διάγνωση του Διαβήτη Κύησης ο οποίος προσφέρεται με επιτυχία στις έγκυες που επισκέπτονται τις Κλινικές Προγεννητικής Φροντίδας κατά τη 24- 28 εβδομάδα κύησης. Η αναγκαιότητα του ανιχνευτικού ελέγχου στόχο έχει την πρόληψη των επιπλοκών του Διαβήτη Κύησης τόσο για τη μητέρα όσο και για το νεογνό.</p> <p>Με τη διάγνωση του Διαβήτη Κύησης προσφέρεται συμβουλευτική καθοδήγηση στην έγκυο, η οποία πρέπει να προσέρχεται για επίσκεψη στην Κλινική Προγεννητικής Φροντίδας κάθε εβδομάδα για καρδιοτοκογράφημα και μαιευτική εξέταση. Επιπρόσθετα προγραμματίζεται υπερηχογράφημα ανάπτυξης του εμβρύου την 30^η και 34^η εβδομάδα κύησης για έλεγχο της ανάπτυξης του, που αποτελεί και ένδειξη αν ο Διαβήτης έχει ρυθμιστεί ή όχι. Ως αποτέλεσμα γίνεται πρόληψη των επιπλοκών που ενδεχομένως θα επέφερε ο διαβήτης τόσο στη μητέρα όσο και το νεογνό.</p> <p>Τμήμα Προγεννητικής Διάγνωσης Η μαία Προσφέρει Συμβουλευτική που αφορά τις προγεννητικές επεμβάσεις, προγεννητικές μη επεμβατικές εξετάσεις όπως τα υπερηχογραφήματα 1^{ου} και 2^{ου} τριμήνου εγκυμοσύνης.</p> <p>Τμήμα Τοκετών Στο τμήμα τοκετών διεκπεραιώνονται όλοι οι τοκετοί. Η μαία αναλαμβάνει φυσιολογικούς τοκετούς τους οποίους εκτελεί με δική της ευθύνη. Κατά το</p>

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

Α/Α	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			<p>τοκετό ενθαρρύνεται ο πατέρας να παρευρίσκεται και να στηρίζει τη μητέρα καθ' όλη τη διάρκεια του τοκετού, συμμετέχει στο πρώτο μπάνιο του νεογνού η οποία οδηγεί στη δημιουργία στενού οικογενειακού δεσμού..</p> <p>Μαιευτικά Τμήματα (Προγεννητικής και Μεταγεννητικής Φροντίδας) Μέσα στα καθήκοντα και τις δραστηριότητες των Μαιών περιλαμβάνονται και τα πιο κάτω:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Νοσηλεία εγκύων υψηλού κινδύνου είτε μέσω της Κλινικής Προγεννητικής Φροντίδας είτε από νοσοκομεία άλλων επαρχιών. Παραπομπές γίνονται από ιδιωτικές κλινικές Παγκύπρια, τις Βρετανικές Βάσεις και τις τουρκοκρατούμενες περιοχές. • Φροντίδα της γυναίκας κατά την περίοδο της λοχείας • Συμβουλευτική για θέματα μητρότητας • Εκπαίδευση και συμμετοχή της μητέρας στη φροντίδα του νεογέννητου, προωθείται η συνδιαμονή του νεογνού με τη μητέρα του για όλο το 24ωρο. • Συμμετοχή σε προσφερόμενα νεογνικά ανιχνευτικά προγράμματα όπως η ανίχνευση του συγγενούς υποθυρεοειδισμού και άλλων μεταβολικών νοσημάτων με τη λήψη αίματος από τα νεογνά και την αποστολή των δειγμάτων στο κέντρο προληπτικής ιατρικής • Προώθηση αποκλειστικού Μητρικού Θηλασμού • Τήρηση στατιστικών στοιχείων και καταγραφή φυσιολογικών τοκετών, καισαρικών τομών, εμβρυουλκιών, σικουουλκιών και ισχιακών τοκετών, τον αριθμό των προώρων και τελειόμηνων τοκετών, καθώς και τον αριθμό των πολύδυμων κυήσεων και των γενετικών ανωμαλιών.

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες			
A/A	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
3.	Δωρεάν παροχή υπηρεσιών στα Κέντρα Προστασίας Μητρότητας και Παιδιού	ΥΥ Επισκέπτριες Υγείας	Τα Κέντρα Προστασίας Μητρότητας και Παιδιού λειτουργούν καθημερινά κατόπιν ραντεβού σε αστικά και αγροτικά Κέντρα Υγείας σε όλη τη Κύπρο και παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες προς τη μητέρα, το παιδί και ολόκληρη την οικογένεια . Οι υπηρεσίες που παρέχουν περιλαμβάνουν τον έλεγχο της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του βρέφους και παιδιού, την διενέργεια σωματομέτρησης (βάρος –ύψος- περίμετρος κεφαλής), τη διενέργεια προληπτικών εξετάσεων (οπτικής και ακουστικής εξέτασης βρεφών και παιδιών) την διενέργεια εμβολιασμών σύμφωνα με το σχήμα εμβολιασμών του Υ.Υ. Επίσης παρέχεται συμβουλευτική για θέματα περιποίησης και φροντίδας βρέφους και παιδιού, διατροφής βρέφους και παιδιού, διατροφή θηλάζουσας μητέρας, τεχνικές επιτυχούς θηλασμού, πρόληψης ατυχημάτων, μέθοδοι αντισύλληψης.
4.	Σχολιατρική υπηρεσία	ΥΥ Σχολιατρική Υπηρεσία	Η Σχολιατρική Υπηρεσία παρέχει προληπτικές εξετάσεις σε παιδιά Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης από τους Σχολιάτρους και τις Επισκέπτριες Υγείας . Συγκεκριμένα παρέχει έλεγχο οπτικής και ακουστικής οξύτητας, τεστ αχρωματοψίας, σκολιωμέτρηση και ιατρική εξέταση, συμβουλευτική και στήριξη. Επιπλέον, διοργανώνονται προγράμματα Αγωγής Υγείας συμπεριλαμβανομένης και της εξουαλικής Αγωγής σε Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση.
5.	Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας	ΥΥ	Οι ΥΨΥ αποτελούν Τμήμα του Υπουργείου Υγείας. Παρέχουν Υπηρεσίες σε όλο το φάσμα του ηλικιακού πληθυσμού παγκύπρια οι οποίες κατευθύνονται προς τους εξής κύριους άξονες 1) ενδονοσοκομειακή φροντίδα ψυχικής υγείας2) Κοινωνική Φροντίδα ψυχικής υγείας2, 3) Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων και 4) θεραπευτικά κέντρα κατά των ουσιοεξαρτήσεων και άλλων εξαρτήσεων 5) Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας στις φυλακές. Οι ΥΨΥ σε συνεργασία με άλλα τμήματα του Υπουργείου Υγείας , άλλα Υπουργεία και Υπηρεσίες, ΜΚΟ και οργανωμένους φορείς αναπτύσσουν

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

A/A	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			δράσεις και προγράμματα που προάγουν την παροχή σύγχρονων και ποιοτικών υπηρεσιών στους τομείς της πρόληψης , της διαγνωστικής αξιολόγησης , των θεραπευτικών παρεμβάσεων και των δράσεων αποκατάστασης με την εμπλοκή πληθώρας υπηρεσιών τέτοιων όπως ψυχιατρική και ψυχολογική φροντίδα, νοσηλευτική ψυχικής υγείας, και εργοθεραπεία.
6.	Ανιχνευτικά προγράμματα προ και μετά τον τοκετό	ΥΥ	
7.	Σεμινάρια προετοιμασίας για μέλλοντες γονείς και εγκύους στα οποία περιλαμβάνονται ποικίλα θέματα προστασίας και προαγωγής της υγείας.	ΥΥ	Τα σεμινάρια που απευθύνονται σε μέλλοντες γονείς και εγκύους διοργανώνονται από τις Νοσηλευτικές Υπηρεσίες και συγκεκριμένα από τις Επισκέπτριες Υγείας και τις Μαίες. Στα σεμινάρια αυτά συμμετέχουν και άλλοι Επαγγελματίες υγείας (παιδιάτροι, αναισθησιολόγοι). Τα θέματα που περιλαμβάνουν είναι ΜΘ, περιποίηση και διατροφή βρέφους, μικροαδιαθεσίες και αντιμετώπιση τους, σχέσεις βρέφους- παιδιού, Ψυχοπροφυλακτική της εγκύου κ.α), τεστ παπανικολάου, μέθοδοι αντισύλληψης. Τα σεμινάρια αυτά παρέχονται δωρεάν και μπορούν όλες οι έγκυες και οι μέλλοντες γονείς να τα παρακολουθήσουν.
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ – ΥΠΟΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ – ΑΝΤΙΣΥΛΛΗΨΗ - ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΗ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ – ΑΜΒΛΩΣΗ			
1.	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ		<u>ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ</u>
			<u>ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ</u> Εφαρμογή του Εκπαιδευτικού Προγράμματος Αγωγής Υγείας: «Μαθαίνω για την αντισύλληψη και τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα» για τους μαθητές της Β και Γ τάξης Λυκείου από τις Υπηρεσίες Επισκεπτών/τριών Υγείας στα πλαίσια της Σχολιατρικής Υπηρεσίας. Το Πρόγραμμα διεξάγεται κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς και απαιτούνται δύο συνεχόμενες

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

Α/Α	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			<p>διδασκτικές περιόδους για την εφαρμογή του. Βασικοί αντικειμενικοί σκοποί του Προγράμματος είναι να αντιληφθούν οι νέοι τις συνέπειες μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης, να αποκτήσουν γνώσεις για τις μεθόδους αντισύλληψης, για τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα καθώς και να μπορούν να προστατεύσουν τον εαυτό τους τόσο από μία ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη όσο και από τα νοσήματα που μεταδίδονται με τη σεξουαλική επαφή.</p> <p>Οργάνωση Διαφωτιστικών Προγραμμάτων για Έγκυες και Μέλλοντες Γονείς σε συνεργασία και με άλλους Επαγγελματίες Υγείας Διαλέξεις για Μέλλοντες Γονείς και Εγκύους προσφέρονται από τις επισκέπτριες υγείας και τις μαίες σε συνεργασία και με άλλους επαγγελματίες υγείας σε όλα τα Κρατικά νοσηλευτήρια όπου παρέχεται μαιευτική φροντίδα. Οι διαλέξεις περιλαμβάνουν διάφορα θέματα σχετικά με την εγκυμοσύνη, το τοκετό, τη λοχεία φροντίδα νεογνού, την έγκυο και το σύντροφο της, το μητρικό θηλασμό, καθώς επίσης θέματα που αφορούν στον οικογενειακό προγραμματισμό, την αντισύλληψη και την ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη.</p>
2.	Υπηρεσίες που προσφέρονται από τον Κυπριακό Σύνδεσμο Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΚΣΟΠ)		<p>Οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν τη διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων/εργαστηρίων και διαλέξεων σε σχολεία μέσης, ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης, σε ομάδες εφήβων και νέων, εκπαιδευτικούς, γονείς κ.α. Τα θέματα των εκπαιδεύσεων μεταξύ άλλων αφορούν: υγιείς σχέσεις, σεξουαλικότητα, επικοινωνία, έμφυλη βία, αντισύλληψη, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, ο ρόλος των γονιών στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση κ.α. Παράλληλα, ο σύνδεσμος διαθέτει μια πλούσια συλλογή από ενημερωτικό και εκπαιδευτικό υλικό. Το εκπαιδευτικό υλικό απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς με στόχο να στηρίξει το ρόλο τους στην εφαρμογή της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στη Δημοτική και Μέση εκπαίδευση.</p> <p>Η δωρεάν Γραμμή 1455 λειτουργεί καθημερινά από Δευτέρα μέχρι</p>

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες			
A/A	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			<p>Παρασκευή από τις 9:00π.μ - μέχρι τις 22.00μ.μ. και απευθύνεται σε άτομα που αναζητούν πληροφόρηση και στήριξη σε θέματα που αφορούν τη σεξουαλική τους υγεία και ευημερία.</p> <p>Επίσης, η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων και η υλοποίηση ενημερωτικών εκστρατειών αποτελούν δράσεις του Συνδέσμου.</p>
3.	Αποποινικοποίηση των αμβλώσεων		<p>Η υπό προϋποθέσεις αποποινικοποίηση των αμβλώσεων, μετά την τροποποίηση του περί Ποινικού Κώδικα, η οποία ψηφίστηκε στις 30/03/2018 από τη Βουλή των Αντιπροσώπων.</p> <p>Μέσα στο πλαίσιο αυτό προωθείται η ετοιμασία ολοκληρωμένης Πρότασης Νόμου, στην οποία περιλαμβάνεται η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, η υποχρεωτική συμβουλευτική πριν τον τερματισμό ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης και άλλες παράμετροι.</p>
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΩΣ ΜΕΤΑΔΙΔΟΜΕΝΕΣ ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ - HIV/AIDS - ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ			
1.	Υπηρεσίες πρόληψης, εξέτασης και θεραπείας των ΣΜΝ & HIV/AIDS και των λοιμώξεων του αναπαραγωγικού συστήματος	ΥΥ	<p>Συμβουλευτικά Κέντρα Ειδικών Ιογενών Παθήσεων (HIV, HCV, HBV, Σύφιλη) λειτουργούν στο Νοσοκομείο Αρχ. Μακάριος III, στο Κέντρο Υγείας Λινόπετρας και στην Γρηγόριο Κλινική του Γενικού Νοσοκομείου Λάρνακας. Στη Γρηγόριο Κλινική παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική φροντίδα για τα οροθετικά άτομα καθώς επίσης η δυνατότητα χορήγησης προφύλαξης μετά από έκθεση - Post Exposure Prophylaxis (PEP). Δυστυχώς, δεν υπάρχουν ειδικές κλινικές για ΣΜΝ (STI's clinics).</p> <p>Το ΥΥ συνεργαζόμενο με ΜΚΟ, διενεργεί παρεμβάσεις στην κοινότητα όπου παρέχεται ενημέρωση, συμβουλευτική καθώς και δωρεάν εξέταση για τον ιό HIV, τις ιογενείς Ηπατίτιδες και τη Σύφιλη με τη χρήση τεστ ταχείας ανίχνευσης (rapid testing).</p> <p>Η Υπηρεσία Επισκεπτών/τριών Υγείας εφαρμόζει προγράμματα Αγωγής Υγείας για την πρόληψη του AIDS και άλλων ΣΜΝ στη Δημοτική και Μέση εκπαίδευση</p>

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες			
A/A	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			Στον δημόσιο και Ιδιωτικό τομέα παρέχονται υπηρεσίες ελέγχου και θεραπείας των ΣΜΝ καθώς και των λοιμώξεων του αναπαραγωγικού συστήματος.
ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ			
1.	Παρεχόμενες Υπηρεσίες ΙΥ&ΥΔΥ	ΙΥ&ΥΔΥ	
2.	Σχολιατρική Υπηρεσία	ΥΥ	Η Σχολιατρική Υπηρεσία διενεργεί εμβολιασμούς κατά του καρκίνου της μήτρας σε μαθήτριες της Α Γυμνασίου των δημοσίων και ιδιωτικών σχολείων. Η διενέργεια των εμβολιασμών γίνεται κατόπιν γραπτής συγκατάθεσης από τον γονέα/κηδεμόνα.
3.	Κέντρα Προστασίας Μητρότητας και Ευημερίας Παιδιού	ΥΥ	Νοσηλευτικές Υπηρεσίες - Επισκέπτριες Υγείας Στα Κέντρα Προστασίας Μητρότητας και Ευημερίας Παιδιού, παρέχονται υπηρεσίες από τους/τις επισκέπτες/τριες υγείας που έχουν ως στόχο τη προσφορά προληπτικής φροντίδας στη μητέρα, στο βρέφος και στο νήπιο και γενικά σ' όλα τα μέλη της οικογένειας, με σκοπό τη διατήρηση και την προαγωγή της υγείας.
4.	Προστασία, Προαγωγή και Υποστήριξη του Μητρικού Θηλασμού στην Κύπρο	ΥΥ	Πρωώθηση της Πρωτοβουλίας για τα Φιλικά προς το Βρέφος Νοσοκομεία Οργάνωση παροχής συμβουλευτικής και στήριξης για μητρικό θηλασμό τόσο κατά τη παραμονή όσο και μετά την έξοδο της μητέρας και βρέφους από το νοσοκομείο Διαλέξεις προς μέλλοντες γονείς και εγκύους για τον τοκετό, το μητρικό θηλασμό, την αντισύλληψη και πρόληψη καρκίνου του αναπαραγωγικού συστήματος – Τεστ Παπανικολάου

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

A/A	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
5.	Κοινωνική Νοσηλευτική	ΥΥ	<p>Κατ'οίκον φροντίδα, συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη ατόμων που νοσούν με καρκίνο.</p> <p>Οργανωμένες δράσεις, ημερίδες και διαλέξεις προς το κοινό για:</p> <ul style="list-style-type: none"> • παράγοντες κινδύνου • πρόληψη καπνίσματος, • διακοπή καπνίσματος • κατάχρηση ουσιών και αλκοόλ
6.	Προγράμματα Διακοπής Καπνίσματος	ΥΥ	<p>Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας</p> <p>Το Υπουργείο Υγείας παρέχει δωρεάν προγράμματα διακοπής καπνίσματος το οποίο περιλαμβάνει ομαδικές ή ατομικές συναντήσεις και φαρμακευτικά βοηθήματα όπου χρειάζεται. Μέσω του τηλεφωνικού αριθμού 1431 μπορεί να προγραμματιστεί συνάντηση στην οποία δίνονται δωρεάν πληροφορίες για το προγράμματα</p> <p>Το πρόγραμμα περιλαμβάνει:</p> <p>Ομαδικές συναντήσεις - ο πολίτης μπορεί να συμμετέχει σε μια από τις ομάδες διακοπής του καπνίσματος όπου θα έχει την ευκαιρία να σταματήσει το κάπνισμα να μάθει τις απαραίτητες δεξιότητες για να διατηρήσει την αποχή του και να μοιραστεί αυτή τη σημαντική αλλαγή με άλλους συνοδοιπόρους.</p> <p>Ατομικές συναντήσεις - Ο πολίτης μπορεί να συμμετέχει σε ατομικά προγράμματα διακοπής του καπνίσματος και παράλληλα να ανακαλύψει τις δικές τους στρατηγικές για διατήρηση της αποχής από το κάπνισμα.</p> <p>Φαρμακευτικά βοηθήματα - Παράλληλα με τη συμβουλευτική παρέμβαση και σύμφωνα με τις προσωπικές ανάγκες του κάθε ατόμου παρέχονται δωρεάν υποκατάστατά νικοτίνης ώστε να υποβοηθηθεί η διαδικασία διακοπής.</p> <p>Η υπηρεσία Διακοπής καπνίσματος αφορά ενήλικες.</p>

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες			
A/A	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			Ανήλικα άτομα μπορούν να παραπεμφθούν στον οργανισμό νεολαίας στη γραμμή επικοινωνίας 1410 αλλά και στο διαδικτυακό πρόγραμμα www.flexiquit.com .
7.	Γραμμή Βοήθειας 1455	ΚΣΟΠ	<p>Η τηλεφωνική γραμμή 1455 του ΚΣΟΠ είναι η πρώτη γραμμή που εστιάζεται σε θέματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και δικαιωμάτων που λειτουργήσει στη Κύπρο.</p> <p>Στη γραμμή μπορεί κάποιος να συζητήσει ή να διερευνήσει τις επιλογές του για θέματα που αφορούν τις σχέσεις, το σεξ, την εγκυμοσύνη ή αντισύλληψη, τις σεξουαλικά μεταδιδόμενες λοιμώξεις τη βία, και άλλα. Όταν υπάρχει ανάγκη, γίνονται παραπομπές σε υπηρεσίες, οργανισμούς ή προγράμματα.</p> <p>Οι υπηρεσίες της γραμμής προσφέρονται δωρεάν, απευθύνονται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και στελεχώνεται από λειτουργούς ή εκπαιδευμένους εθελοντές. Οι υπηρεσίες προσφέρονται ανώνυμα, με εξεμύθεια και εμπιστευτικότητα, από τις 9:00 μέχρι τις 22:00.</p>
ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΒΙΑΣ			
1.	Το Σπίτι του παιδιού	ΥΕΠΚΑ (Hope for Children UNHCR)	Παρέχει υπηρεσίες στήριξης του παιδιού και της οικογένειάς του με πολυθεματική προσέγγιση. Το πρόγραμμα λειτουργεί από 01/09/2017.
2.	Συμβουλευτική Επιτροπή για τη Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (ΣΕΠΚΒΟ)	Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων	<p>Αρμοδιότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να παρακολουθεί το πρόβλημα της Βίας στην οικογένεια στην Κύπρο. - Να προβαίνει στην ενημέρωση και διαφώτιση του κοινού και των επαγγελματιών με διάφορα μέσα, περιλαμβανομένων ειδικών συνεδρίων, επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων. - Να προωθεί επιστημονικές έρευνες σχετικά με τη Βία στην οικογένεια. - Να προωθεί τις υπηρεσίες για την αντιμετώπιση όλων των πτυχών του προβλήματος της Βίας στην οικογένεια.

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες			
A/A	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			- Να παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των σχετικών υπηρεσιών που λειτουργούν, καθώς και την εφαρμογή και τήρηση της σχετικής νομοθεσίας. (http://www.familyviolence.gov.cy)
3.	Συντονιστική Επιτροπή Πρόληψης και Καταπολέμησης Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών	ΥΠΠ	Η Συντονιστική Επιτροπή Πρόληψης και Καταπολέμησης Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών του ΥΠΠ συστάθηκε τον Φεβρουάριο του 2015 και βρίσκεται κάτω από την εποπτεία της Γενικής Διευθύντριας. Η Επιτροπή, η οποία είναι διατμηματική και σε αυτή συμμετέχουν εκπρόσωποι από τις τρεις Διευθύνσεις (Δημοτική, Μέση Γενική, Μέση Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση) και Υπηρεσίες του Υπουργείου (Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής ΥΣΕΑ, Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας ΥΕΨ), καθώς και εκπρόσωποι από τον χώρο της Ειδικής Εκπαίδευσης, <u>συντονίζει όλες τις δράσεις του ΥΠΠ σε θέματα που σχετίζονται με την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση, τη Σεξουαλική Κακοποίηση και την Παιδική Πορνογραφία.</u> Οι δράσεις αφορούν στις υποχρεώσεις που απορρέουν για το ΥΠΠ, από τη σχετική Νομοθεσία καθώς και από την Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση, τη Σεξουαλική Κακοποίηση και την Παιδική Πορνογραφία, και θέτουν στο επίκεντρο το θέμα της πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης των παιδιών μέσω της προώθησης της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία και μέσω της ευαισθητοποίησης και ενίσχυσης των εκπαιδευτικών στην αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών.
4.	Αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών	ΥΥ	Λίστα (check list) αναγνώρισης ευάλωτων ομάδων που αναμένεται να δοθεί σε όλους τους γενικούς ιατρούς Πρωτόκολλο βιασμού για κορίτσια (ηλικίες;) Χειρισμός περιστατικών αφού γίνει η παραπομπή/ γνωστοποίηση. Επικεντρώνεται στη διαχείριση περιστατικών. Δεν έχει στρατηγική για πρόληψη.

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

Α/Α	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
5.	Διαχείριση θυμάτων και θυτών	ΥΥ	<p>Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας (ΥΨΥ)</p> <p>Στήριξη των υποδίκων και καταδικασθέντων θυτών , εάν το επιθυμούν , από το προσωπικό των ΥΨΥ των φυλακών</p> <p>Πριν την αποφυλάκιση τους αξιολόγηση της ψυχικής τους κατάστασης</p> <p>Παρακολούθηση Θυτών σεξουαλικών αδικημάτων κατά ανηλίκων (sex offenders). Η παρακολούθηση γίνεται στα εξωτερικά ιατρεία κατόπιν παραπομπής από την Αρχή Εποπτείας, σύμφωνα με διάταγμα από τη Γενική Εισαγγελία.</p> <p>Παρεμβάσεις που γίνονται στα εξωτερικά ιατρεία και στις οικογένειες:</p> <p>Παρέχεται ψυχοθεραπεία στο Κέντρο Ψυχοθεραπείας του κράτους</p> <p>Δίνεται προτεραιότητα στα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (ΥΨΥΠΕ)</p> <p>Στήριξη ευάλωτων ομάδων παιδιών και εφήβων καθώς και των οικογενειών τους από τις ΥΨΥΠΕ και</p> <p>Αξιολόγηση/ διερεύνηση παιδιών μετά από καταγγελία στην Αστυνομία για σεξουαλική κακοποίηση/ παρενόχληση (ΥΨΥΠΕ) και από το Σπίτι του Παιδιού για την επαρχία Λευκωσίας</p> <p>Στήριξη/ θεραπεία παιδιών και των οικογενειών στο Κέντρο Ψυχοθεραπείας</p> <p>Αξιολόγηση και στήριξη θυμάτων εμπορίας προσώπων (σεξουαλική & εργασιακή εκμετάλλευση).</p> <p>Αξιολόγηση και στήριξη ανηλίκων που έχουν διαπράξει σεξουαλικό αδίκημα.</p> <p>Αξιολόγηση ατόμων που έχουν καταγγελθεί για σεξουαλικό αδίκημα (μετά από αίτημα και συγκατάθεση του ίδιου του ατόμου)</p> <p>.</p> <p>Οι δράσεις των ΥΨΥ επικεντρώνονται κυρίως ι στη διαγνωστική αξιολόγηση και θεραπευτική διαχείριση περιστατικών..</p>

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

A/A	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			Ο διαγνωστικός και θεραπευτικός χειρισμός περιστατικών πραγματοποιείται αφού γίνει η παραπομπή/ γνωστοποίηση.
		<u>ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ</u> ΣΠΑΒΟ	<ul style="list-style-type: none"> - στήριξη/θεραπεία θυμάτων. - στήριξη/θεραπεία θυτών. - λειτουργία 24ώρης γραμμής στήριξης θυμάτων και θυτών. - λειτουργία χώρων φιλοξενίας για γυναίκες και τα παιδιά τους, τα οποία βρίσκονται σε άμεσο σωματικό και ψυχικό κίνδυνο, από άλλα μέλη της οικογένειάς τους.
6.	Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ) (παιδιά μέχρι 18χρ.)	ΥΕΠΚΑ/ΥΚΕ	Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας παρέχουν υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης σε οικογένειες με ανήλικα, οι οποίες αποδέχονται συνεργασία μαζί τους.
8.	Υπηρεσίες ΟΝΕΚ	Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου (νέοι 15-30χρ.)	1410 – free line Μικρή άρκτος (εκπαίδευση) On-line chat Κατ' ιδίαν ραντεβού από 15 χρονών και πάνω Ομάδα εργασίας για ενίσχυση της διατμηματικής/ διατομεακής συνεργασίας
9.	Υπηρεσίες παρεχόμενες από ΜΚΟ	ΚΣΟΠ, MIGS, ΣΠΑΒΟ, HOPE4CHILDREN	<p>Γραμμές Στήριξης Παιδιών και Εφήβων (116111, 1455, 1410, 1440 κ.α.). Προγράμματα πρόληψης, ενημέρωση του κοινού Εκπαίδευση των εμπλεκόμενων επαγγελματιών</p> <p>Ομάδες εθελοντών για διάφορα γύρω από τη διαφώτιση (π.χ. εκστρατείες κλπ) Συνεργασίες με κρατικούς φορείς για Ευρωπαϊκά προγράμματα σε θέματα,</p>

Υπηρεσίες Υγείας και Άλλες

A/A	Υπηρεσία	ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΣΧΟΛΙΑ
			πρόληψη, ενημέρωση και κάλων πρακτικών. Διάφορες στρατηγικές σε πρόληψη και ανάπτυξη
10.	Γραφείο χειρισμού θεμάτων βίας στην οικογένεια και κακοποίησης ανηλίκων	ΥΔΔΤ	Σύσταση Ειδικής Ανακριτικής Ομάδας για τη διερεύνηση υποθέσεων σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων.